

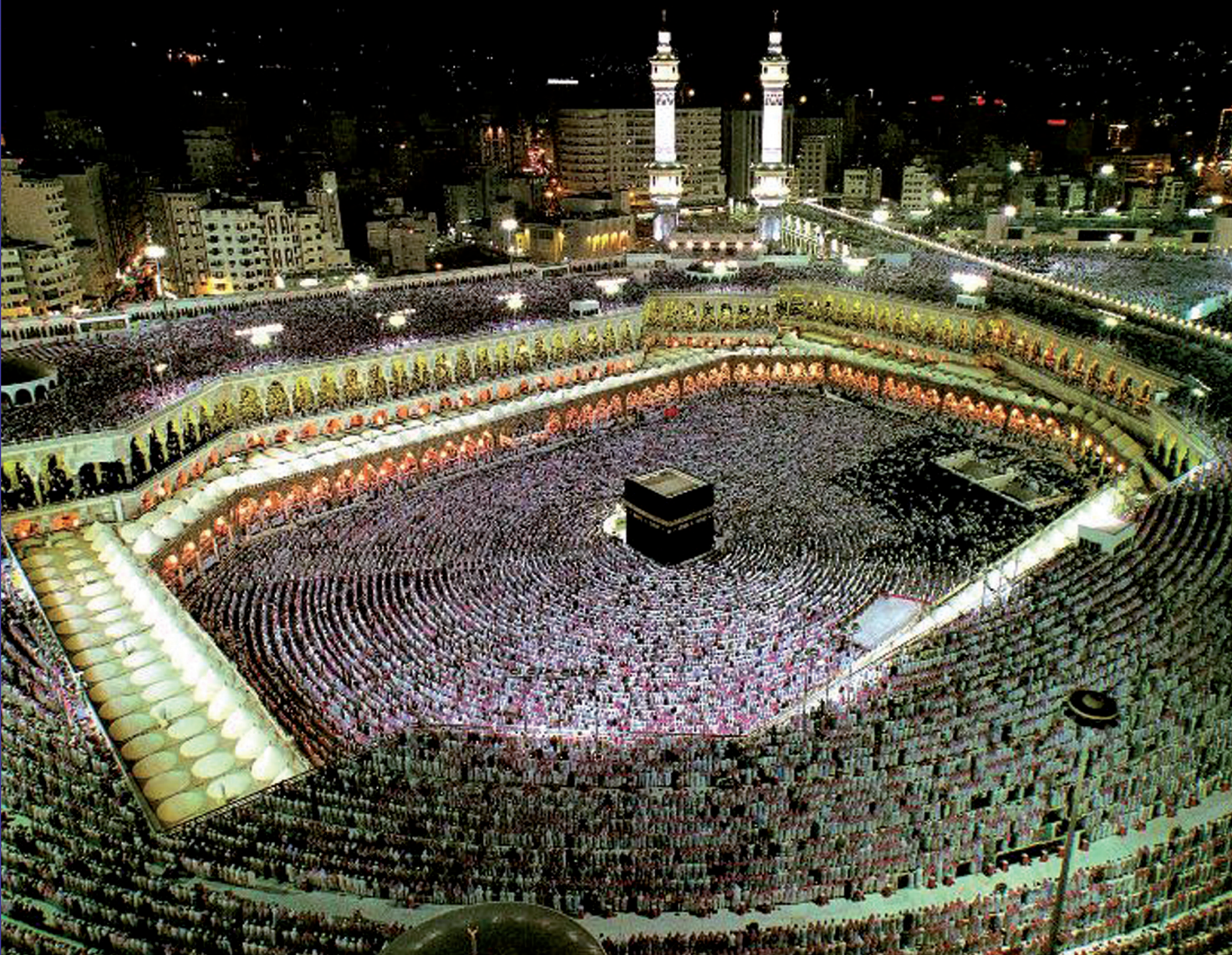

საღი მთვარე

№ 36 ივლისი – აგვისტო 2014 წელი

რელიგიურ-საგანმანათლებლო ჟურნალი

გილოცავთ რამაზნის დაღბრებას

რამაზანი –
მოთმინების და
მორჩილების
მთვარე

მეცნიერული
სასწაულები წმინდა
ყურანში

რამაზან ბაირამი

ფითრის მონყალება და
მისი მნიშვნელობა

წინასიგევაობა

ძვირფასო მკითხველო!

მოგესალმებით ძვირფასო მკითხველო! გულწრფელად მინდა მოგილოცოთ თერთმეტი თვის გვირგვინად წოდებული წმინდა რამაზნის მთვარის დადგომა. განუსაზღვრელი მადლობა უზენაეს ალლაჰს, იმისათვის, რომ კიდევ ერთხელ გვხვდა წილად მტკიცე რწმენით შვხვედროდით ამ მოწყალებით აღსავსე მთვარეს.

რწმენა, ადამიანს სულიერ სიმშვიდეს ანიჭებს და აძლიერებს. წარმოუდგენელია რომელიმე მორწმუნემ უარი თქვას ან არასაპატიო მიზეზების გამო თავი შეიკავოს ამათუიმ ღვთისმსახურების შესრულებისგან. გამომდინარე აქედან, მიუხედავად ცხელი ზაფხულისა ყოველი მორწმუნე გულის სიმშვიდით მზად არის ეს მნიშვნელოვანი ვალდებულება –მარხვა გულწრფელად შეასრულოს.

რამაზნის მთვარე სამთვეულის ნაწილია და დიადი გამჩენის მოწყალების უხვად გარდმოვლენის დროა. აუცილებლად დაჯილდოვდება ის, ვინც ღირსეულად შეაფასებს ამ მთვარეს, გამოიჩენს თავდადებას, მოთმინებას, გულწრფელობასა და ამ მთვარეს მარხვაში გაატარებს. აგრეთვე არ იძუნებს და ხელგაშლილად გასცემს ფითრას, არ დაიშურებს მოწყალებას და ღიმილს მორწმუნე სულიერი ძმების მიმართ.

ასევე წინასწარ გილოცავთ ძვირფას ყადირის ღამეს, როცა წმინდა ყურანმა იწყო ზეგარდმოვლენა, კაცობრიობის გაცისკროვნებას ჩაეყარა საძირკველი, ჩაგრულთ გადარჩენის იმედი მიეცათ, უმეცრებას წერტილი დაესვა და ბოროტების სიკეთით შეცვლას დაედო ბინა. უზენაესმა ალლაჰმა ყურანის სხივქვეშ გვატაროს ყველა მორწმუნე.

აქვე გვინდა ვისარგებლოთ შემთხვევით და ჩვენს მკითხველს მადლობა გადავუხადოთ მხარდაჭერისთვის და შევახსენოთ, რომ რელიგიურ საგანმანათლებლო ჟურნალი „ახალი მთვარე“ უკვე ექვსი წლისაა. ამ ხნის განმავლობაში ვცდილობდით გაგვეთვალისწინებინა ისეთი საკითხები, რომელიც აუცილებელია იცოდნენ ჩვენმა ერთმორწმუნე ძმებმა. ჩვენი მიზანია სწორი ინფორმაცია მივანვდინოთ მკითხველს და საზოგადოებაში არსებული ზოგიერთი არასწორი მოსაზრებები სწორით ჩავანაცვლოთ. თითოეული მკითხველი ჩვენთვის ძალიან ძვირფასია და უდიდეს პატივს იმსახურებს.

დიად გამჩენს შევთხოვ, იმრავლოს კეთილმა საქმემ, გაძლიერდეს ადამიანის გულებში რწმენა და მისთვის ერთგულ მონა-მსახურებად მიიბაროს ჩვენთვის ბოძებული ამანათი -სიცოცხლე.

رَفَضَكَ

شهر الرحمة - والفقران

Betty, 2005

ჯემალ პაქსაძე
სრულიად საქართველოს მეთეთი

რამაზანი - მთმინების, მტჩილუბის, გადატჩუნისა და თაფდადების მთფატრ

რამაზანი - ეს არის ადამიანის ვალ-დებულება უზენაესი ალლაჰის წინაშე, რაც უდიდესი სიფრთხილით შესრულებას საჭიროებს. პიროვნებას უხარია, როცა დიადი გამჩენის წინაშე ვალდებულებას ასრულებს და მასში ისადგურებს იმედი, რომელიც მას სამარადისო ბედნიერებას ჰპირდება. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ნებისმიერმა პიროვნებამ უნდა იცოდეს საკუთარი ვალდებულებები ღვთის, ოჯახის, ერისა და სამშობლოს წინაშე, და თუ იგი გულწრფელად იზრუნებს ყოველივე ამის შესასრულებლად, მას არ მოეღის მწუხარება და შიში. ეს საკითხი წმინდა ყურანში, სურა ბაყარას 112-ე აიათში, ასე

გადმოცემული:

„...ვინც გულწრფელად დაემორჩილა ალლაჰს და კეთილისმყოფელია, მაშინ მისთვისაა ჯილდო ღვთის წინაშე, და არცა შიში ჰქონდეთ და არცა მწუხარება.“

აგრეთვე რამაზანის მარხვასთან დაკავშირებით უზენაესი ალლაჰი მორწმუნეებს შემდეგი აიათით გვაუწყებს მარხვის ვალდებულებას:

„ჰეი თქვენ, რომელთაც ირწმუნეთ! სავალდებულო გახდა თქვენდა მარხვა, როგორც სავალდებულო იყო მათთვის, ვინც თქვენ უწინარეს იყო, ეგების დაცუ-

ლი იქმნეთ ყოველივე ცუდისგან“. (სურა ბაყარა, აიათი 183)

მარხვასთან დაკავშირებით უკეთილშობილესი შუამავალი მუჰამედი (ს.ა.ვ) გვამცნობს და გვახარებს, თუ რაოდენ დიდი სიკეთის მომტანია კაცობრიობისთვის ეს დიდებული მთვარე.

„რამაზნის მთვარის დასაწყისი მოწყალებაა, შუა პერიოდი მიტევება, ხოლო დასასრული ჯოჯოხეთისგან გადარჩენა“.

რამაზანი - ეს არისმუსლიმიადამიანის უდიდესი მოწყალება, თვადადება, მორჩილება, მოთმინება, ალლაჰის სიყვარული, გრძნობების გაკონტროლება და იმედი გადარჩენისა.

ყველა მორწმუნემ აუცილებლად უნდა გაითავისოს, რომ რამაზანი არ არის მხოლოდ შიმშილი. ის, ვინც მარხვაში მხოლოდ ჭამა-სმისგან თავის შეკავებას ხედავს, მწარედ სცდება. ამ თვეში მუსლიმი ადამიანი საკუთარ თავს ყოველგვარი უარყოფითი ქცევებისგან უნდა იკავებდეს. ეს თვე უნდა გამოიყენოს მაქსიმალურად, რათა უზენაესი ალლაჰის სიყვარული, მოწყალება და სიახლოვე დაიმსახუროს.

ახლა კი დეტალურად აღვწეროთ მარხული ადამიანის ვალდებულებები, რომლებიც აუცილებლად უნდა შესრულდეს.

როგორც ვიცით, რამაზნის მთვარეს წყალობის მთვარედაც მოიხსენიებენ. ამიტომ მარხვა უზენაესი ალლაჰის წინაშე შესასრულებელი ერთ-ერთი ბრძანებაა, რომელიც განსაზღვრულ დროს უნდა შესრულდეს. მარხვა შემოიფარგლება ერთი თვით და აბსოლუტურად მიუღე-

ბელია ის მოსაზრება, რომ თურმე მარხვა ადრე სამი დღე იყო. ეს სრული აბსურდია. წმინდა ყურანში ვკითხულობთ:

„ჰეი თქვენ, რომელთაც ირწმუნეთ! სავალდებულო გახდა თქვენდა მარხვა, როგორც სავალდებულო იყო მათთვის, ვინც თქვენ უწინარეს იყო, ეგების დაცული იქმნეთ ყოველივე ცუდისგან.“ (სურა ბაყარა, აიათი 183)

აქვე უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ უმიზეზოდ მარხვის გადადება დაუშვებელია. ადამიანმა მარხვა უნდა შეასრულოს დროულად, თუმცა საპატიო მიზეზის არსებობის შემთხვევაში ეძლევა ნება, გადაავადოს და საპატიო მიზეზის დასრულებისთავე გამოტოვებული დღეები აანაზღაუროს.

ასევე მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ გამოტოვებული დღეების შესასრულებლად პიროვნება ზამთრის გრილ და ხანმოკლე დღეებს არ უნდა დაელოდოს. თუკი ადამიანი სათანადოდ გაითავისებს მარხვის ფასს, მაშინ რამაზნის მთვარეში თავს უბედნიერეს ადამიანად იგრძნობს. ასევე უნდა უხაროდეს ისიც, რომ უზენაესმა ალლაჰმა მას მისცა იმის საშუალება, რომ დიადი გამჩენის ეს განუსაზღვრელი წყალობის მქონე ბრძანება შეასრულოს. ეს კი მორჩილების უდიდესი გამოხატვაა და იმით აიხსნება, რომ რწმენამ მის გულში ღრმად გაიდგა ფესვები. ყურანში ნაბრძანებია:

„რამადანის თვეა, რომელშიც ზემოვლინებული იქნა ყურანი ჭეშმარიტ გზად ხალხისთვის და ცხად ცნობარად ჭეშმარიტი გზისა და განმასხვავებლად ჭეშმარიტებისა ბათილისგან. და თქვენგან ვინც იხილოს ეს თვე, იმარხულოს მასში.

„ ჰ ე ი
თქვენ, რომელთაც
ირწმუნეთ! სავალდებულო
გახდა თქვენდა მარხვა, როგორც
სავალდებულო იყო მათთვის, ვინც
თქვენ უწინარეს იყო, ეგების დაცული
იქმნეთ ყოველივე ცუდისგან“.
(სურა ბაყარა, აიათი 183)

და ვინც ავად იყოს ან მგზავრობაში, ამდენივე სხვა დღეებში. ალლაჰის ნებაა თქვენთვის შველა და არა ვნება და რომ შეასრულოთ ეს რაოდენობა და ადიდოთ ალლაჰი იმისათვის, რომ ჭეშმარიტ გზას დაგადგინათ. ეგებ მადლიერნი იყოთ!” (სურა „ბაყარა“, აიათი 184)

ადამიანი უნდა იყოს დიადი გამჩენის მორჩილი. ეს არის უდიდესი ბედნიერება. როდესაც პიროვნება მორჩილია მხოლოდ და მხოლოდ ერთადერთი, ყოვლისშემძლე, ყველაფრისმცოდნე გამჩენისა და არა სხვა არსების, ეს ადამიანს აძლევს სტიმულს, რომ იყოს თავდაჯერებული და აღარ ეძიოს სხვა დამხმარე, რომელიც მისკენ გაუსაძლის მომენტში და არამხოლოდ გაუსაძლის მომენტში, ხელეbs აღაპყრობს და სრული მორჩილებით შეევედრება. როგორც ვიცით, ადამიანი სოციალური არსებაა და მას ცხოვრება საზოგადოებაში უხდება. შეუძლებელია მან მარტოდმარტო იცხოვროს და ასე თავს მშვიდად გრძნობდეს. სოციალურ ცხოვრებას გარკვეული კანონები არეგულირებს, რომ არ ჰქონდეს არეულობას, დაძაბულობას, გაუტანლობასა და მტრობას, არსებობს უფლებები და მოვალეობები, რომელთა დაცვა უკლებლივ ყველა ადამიანს ეკისრება. იმისათვის, რომ ადამიანმა შეასრულოს მასზე დაკისრებული ვალდებულებები, აუცილებელია იყოს მორჩილი, საზოგადოების წინაშე პატივისცემა და სიყვარული გამოიჩინოს, არ იყოს ურჩი და ამით არ დააზიანოს არც ხალხის და არც საკუთარი მომავალი. კანონისა და ვალდებულების წინაშე აუცილებელია მორჩილება. სხვაგვარად იქნება განუკითხაობა და საზოგადოება უფსკრულის პირას აღმოჩნდება. რაც შეეხება იმას, თუ რა კავშირი აქვს მორჩილებას მარხვასთან, შემდეგნაირად უნდა გავიგოთ. მარხვა არის უზენაესი ალლაჰის ბრძანება და მისი შესრულება მორჩილების გარეშე შეუძლებელია. მაშინ, როცა ადამიანი არ არის ღვთიური კანონების მორჩილი, მისგან მარხვის დაცვას არავინ მოელოს. ვინაიდან ღვთიური კანონების წინაშე ურჩობა რწმენას საფრთხეში აგდებს, ამიტომაც ასეთი ადამიანის

მომავალი კითხვითი ნიშნის ქვეშ დგება. რამეთუ არცერთ ჩვენგანს არც სამოთხე და არც ჯოჯოხეთი არ გვაქვს გარანტირებული, ეს ყველაფერი დამსახურებაზეა დამოკიდებული და ამიტომაც მთავარია რწმენისა და ღვთის წინაშე მორჩილების შენარჩუნება აუცილებელია უკანასკნელ ამოსუნთქვამდე.

მოთმინება - ეს მნიშვნელოვანი პირობაა ბედნიერებისთვის. ადამიანს მოთმინება სჭირდება, მაგრამ მოთმინება არ ნიშნავს იმას, რომ უსამართლობის და ჩაგვრის დროს თავი დაეხაროთ. აქ მნიშვნელოვანი უზენაესი ალლაჰის ბრძანებების მოთმინებით შესრულებაა, რომელიც სხვაგვარად შეუძლებელია. მარხვის დროს გამოიჩინო მოთმინება და აუტანელ სიცხეში გაუძლო წყურვილს, მიუხედავად ძლიერი შიმშილისა გაუძლო უჭმელობას, ეს თავდადებას მოითხოვს და ის იქნება ძლიერი, ვინც ითმენს უზენაესი ალლაჰის სიყვარულის მოსაპოვებლად. მაშინ ადამიანი ყველაფერს გაუძლებს, ოღონდ აუცილებელია, გაითავისოს მოთმინების ჯილდო.

მორწმუნე ადამიანი უზენაესი ალლაჰის სიყვარულს გულის სიღრმეში სათუთად ინახავს და უფრთხილდება: ალლაჰის სიყვარული ეს არის ის დიდი გრძნობა, რომელიც ადამიანისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია. ადამიანი ღვთისმსახურებას და ყველა კეთილ საქმეს დიადი გამჩენის სიყვარულით აკეთებს, რადგან ამით სურს, რომ იმოქმედოს მისთვის ყველაზე მეტად საყვარელი ალლაჰის გასახარად. ამით სურს დაამტკიცოს მის მიმართ უზალღვრო სიყვარული და წინ აღუდგეს ეშმაკის ცდუნებებს. უზენაესი ალლაჰის სიყვარული უშუალოდ გამოიხატება მარხვაში. ვინაიდან მარხვა ისეთი ღვთისმსახურებაა, რომელიც დღის განმავლობაში გვახსენებს მოთმინებისა და ღვთის სიყვარულის უდიდეს გამოხატულებას. ვინაიდან არსებობს ალბათობა იმისა, რომ ადამიანს შეუძლია ან ერთგულად უყვარდეს ალლაჰი და არ მეგობრობდეს ეშმაკთან, ან დაიმსახუროს გამჩენის რისხვა და გახდეს მაცდუ-

ნებელი ეშმაკის მითითებებს აყოლილი განწირული პიროვნება. ეს იმას ნიშნავს, რომ ადამიანი არის თავისუფალი არსება, გააჩნია გონება, აზრი და ფიქრი. ალლაჰის სიყვარული ადამიანს ეხმარება მისი ბრძანებების შესრულებასა და ხალხისთვის საყვარელ პიროვნებად ჩამოყალიბებაში. უზენაესი ალლაჰი ბრძანებს:

„უთუოდ, გამოიცილებით თქვენსავე ქონებითა და საკუთარი თავით, და მოისმენთ ბევრ აუგს მათგან, ვინც მიიღო წიგნი თქვენამდე, და მათგანაც, ვინც წარმართი იყო. და თუ იქნებით მომთმენნი და ღვთისმოშიშნი, უეჭველად, აი ეს ფასდაუდებელ საქმეთაგანია“. (სურა ალი იმრანი, 186)

ეშმაკს, როგორც ადამიანის დაუძინებელ მრტეს, არ უნდა მივსცეთ მინიმალური შანსი, იმისა, რომ ჩვენი გრძნობები გააკონტროლოს. რამაზნის თვეში მარხული ადამიანებისთვის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი გრძნობების გაკონტროლებაა. როგორც ვიცით, ადამიანს გააჩნია გრძნობათა ორგანოები, რომლებიც ადგილისა და გარემოების მიხედვით აქტიურდებიან. მაშინ, როდესაც ადამიანი მარხულია, მასში ესა თუ ის გრძნობათა ორგანოები უფრო აქტიურები ხდებიან, რომელთა შეკავება უკვე ადამიანის მორჩილებასთან, მოთმინებასთან და ალლაჰის სიყვარულთანა დაკავშირებული, სხვანაირად მისი შეკავების საჭიროება არ არსებობს. თუკი ადამიანი არ მარხულობს, მას არც წყურვილის მოთმენა, არც შიმშილის გაძლება არ სჭირდება და მორჩილებაზე ხომ საუბარი ზედმეტია. გრძნობების გაკონტროლება ბრძოლაა ეშმაკთან, ბრძოლაა საკუთარი სულის მოთხოვნილებასთან და ბრძოლაა უზენაესი ალლაჰის სიყვარულის დამსახურებისა და შენარჩუნებისთვის. იმისათვის, რომ მარხვა სრულფასოვანი იყოს, გრძნობები უნდა მოვთხოვოთ.

თავდადება, იმით განიმარტება, რომ მარხვას არ გააჩნია სტაბილური დრო. ის წელიწადის ნებისმიერ დროს, როგორც ზაფხულის ცხელ და გრძელ დღეებში,

ასევე ზამთრის ხანმოკლე დღეებში და ყინვაშიც, მოგვევლინება. ამიტომაც თავდადებაა ის ადამიანი, რომელიც, მიუხედავად სიცხისა, სიცივისა, ხანმოკლე თუ ხანგრძლივი დღეებისა, დაუზარელად ასრულებს უზენაესი ალლაჰის მიერ დაკისრებულ მოვალეობას. ყურს არ უგდებს ეშმაკის ჩაძახილებს, რომლებიც მარხვის სირთულეებს ახსენებს ხშირად. ასევე აღსანიშნავია ისიც, რომ მორწმუნე, რომელიც სრული გულწრფელობით მარხულობს, მიუხედავად ძლიერი წყურვილისა, არ სვამს წყალს, მიუხედავად ძლიერი შიმშილისა, არ მიირთმევს საჭმელს, მიუხედავად ძლიერი სურვილისა, თავს იკავებს მარხული ადამიანისთვის შეუსაბამო ყოველგვარი საქციელისგან. ასე რომ ამ ყველაფრისგან თავის შორს დაჭერა არის თავდადება ღვთის გზაზე და მორჩილება უზენაესი ალლაჰის ბრძანებებისა.

გადარჩენის იმედი არის ის, რაც ჩვენი ერთ-ერთი მთავარი მიზანია, სამარადისო გადარჩენის იმედის არსებობაა. ზემოთ მოცემული საკითხების უკან გადარჩენის იმედი იმალებოდა. თუკი უზენაესი ალლაჰის მითითებებსა და ბრძანებებს გულწრფელად შევასრულებთ, ჩვენ გადარჩენის იმედი მოგვეცემა. წინააღმდეგ შემთხვევაში იქნება ადამიანი იმედდაკარგული, რაც უფრო დაუმიძიმებს ამქვეყნიურ ცხოვრებას. მის გულში გაქრება მონყალების გრძნობა და გახდება მატერიალისტი, რომლისთვისაც მხოლოდ ამქვეყნიურ კეთილდღეობას ექნება მნიშვნელობა. ასეთი ადამიანი ყოველთვის შეწუხებული და შეშფოთებული იქნება. როგორც სხვა ღვთისმსახურებებში არსებობს გადარჩენის დიდი იმედი, ასევე მარხვაც ერთ-ერთი გზაა გადარჩენისა, ვინაიდან მასში უამრავი ჯილდო ერთად იყრის თავს.

„ჰეი თქვენ, რომელთაც ირწმუნეთ! გეშინოდეთ ალლაჰის, და ეძიებდეთ მასთან საშუალებას (რომელიც ალლაჰთან დაგახლოებთ), და იბრძოლეთ მის გზაზე. ეგების გადარჩენილნი იქმნეთ თქვენ!“ (სურა მაიდა, აიათი 35)

✎ ადამ შანთაძე

მუჰამმედ შუამავლის (ﷺ) მარხვა

„ო, თქვენ, ვინც ირწმუნეთ! თქვენთვის დაწესებულია მარხვა, იმის მსგავსად, როგორც ის დაწესებული იყო მათთვის, ვინც თქვენამდე ცხოვრობდა, — შეიძლება თქვენ ღვთისმოსვი იქმნეთ.“ (სურა ბაყარა, აიათი 183)

მარხვა — ადამიანის სულიერი გაძლიერების ერთ-ერთი საშუალებაა.

მარხვით ადამიანი შესაძლოა სულიერად ძალიან ამაღლდეს და საგრძნობლად შეიცვალოს უკეთესობისაკენ. ამავე დროს მარხვა ადამიანს ცოდვების ჩადენისგან იცავს და საკუთარი თავის გაკონტროლებაში ეხმარება. აბუ უმამემ ალლაჰის შუამავალს უთხრა: „ისეთი რამის გაკეთება მირჩიე, რომ ალლაჰმა, იმ საქმის გამო, დამაჯილდოვოს.“ წმინდა

შუამავალმა უპასუხა:

„შენ მარხვას გირჩევ, რადგან მისი მს-გავსი სხვა ძვირფასი ღვთისმსახურება არ არ სებობს!“ (ნესაი, სიამი, 43).

აღლაჰის მიერ წმინდა შუამავლის მო-საწონი და ყველაზე ხშირად შესრულებუ-ლი ღვთისმსახურება მარხვა იყო. წმინდა შუამავალი მარხვის მაღლის შესახებ ბრ-ძანებს:

„ადამიანის გაკეთებული საქმე ყო-ველთვის ორმაგდება. გაკეთებული სიკე-თე, სულ ცოტა, ათჯერ გაორმაგდება. აღლაჰი ბრძანებს: მარხვის დროს საქ-მე სხვაგვარადაა, იმიტომ, რომ ის მხო-ლოდ ჩემთვის კეთდება. მეც მარხულს იმდენ მაღლს დავუწერ, რამდენიც მსურს, რადგან ადამიანმა ჩემ გამო მრავალ სიამოვნებაზე: ჭამაზე, სმაზე უარი თქვა.“ მარხული ადა-მიანისთვის ორი სიხარული არ-სებობს: ერთი — იფთხის დროს, მეორე კი — აღლაჰთან შეხვე-დრის წუთი. (მუსლიმი, სიამი, 164).

წმინდა შუამავალი ზაფხუ-ლის ცხელ და გრძელ დღეებ-საც, მეტწილად, მარხული ატა-რებდა. ძალიან ხშირად ბრძოლის დროსაც მარხულობდა. ხანდახან ისეთი დაძაბული ბრძოლა იქნე-ბოდა, რომ მარხვას ვერავინ ახერ-ხებდა. მასთან ერთად მარხული, მხოლოდ ერთხელ, აბდულლაჰ იბნ რე-ვაჰა დარჩა. (მუსლიმი, სიამი, 108-109). შუამავალი მარხვის შესახებ ამბობდა: „ის ადამიანის ცოდვებისგან დამცავი ქმედებაა.“ (ბუჰარი, სავმი, 2).

მარხვა არის ღვთისმოშიშობა, რომე-ლიც ღვთისმსახურებასთან გვაახლოებს. ადამიანი, ღვთისმოშიშობის საშუალებით ჯოჯოხეთის ცეცხლისგან დაცული და სამოთხესთან დაახლოებული იქნება. ამის შესახებ წმინდა შუამავალი ბრძანებს:

„ვინც აღლაჰის გულის მოგებისთვის მხოლოდ ერთ დღეს იმარხულებს, აღლაჰი მას ჯოჯოხეთის ცეცხლისგან სამოცდა-თი წლის სავალი გზით დააშორებს.“ (ბუ-

ჰარი, ჯიჰადი, 36).

მარხვის გამო მშვირად დარჩენილი მუსლიმი ადამიანი ღვთისმსახურების უფრო კარგად იგრძნობს და მათ მი-მართ შეცოდების გრძნობა უფრო გაულ-ვივდება. ასეთ გრძნობასთან, რა თქმა უნდა, ადამიანი ცარიელი კუჭით უფრო ახლოს დგას, ვიდრე მაძლრით. მარხვით ადამიანში სულიერი გრძნობები გაიღვი-ძებს და უფრო მეტს დაფიქრდება.

მარხვით წარმატებული შედეგის მი-საღწევად და აღლაჰის გამო შესას-რულებლად წმინდა შუამავლის მიერ ნასწავლები წესებით უნდა ვიმოქმე-დოთ. წმინდა შუამავალი მარხულ ადა-მიანს ცუდი სიტყვებისგან თავის შეკავე-ბას, ცუდი ქცევებისგან შორს ყოფნას და ლმობიერებას ურჩევს. ჰადისში იგი ბრძანებს:

„ვინც ტყუილის თქმას და მისი საშუალებით საქმის გაკეთე-ბას თავს არ დაანებებს, მაშინ აღლაჰს ასეთი ადამიანის მიერ საჭმელსა და სასმელზე უარის თქმა არაფრად სჭირდება.“ (ბუ-ჰარი, სავმი, 8).

„არც ერთმა თქვენგანმა მარ-ხვის დროს ცუდი სიტყვა არ თქვას და არავის წაეჩხუბოს. თუ ვინმე შეურაცხყოფას მოგაყენებთ, მას უთხრით — „მე მარხული ვარ!“ (ბუჰარი, სავმი, 9).

წმინდა შუამავალი მარხვის დროს ყოველთვის ზედმეტად თავშეკავებული და ზომიერი იყო, თავის თანამიმდე-ვრებასაც იგივეს ურჩევდა. საკუთარი საქციელით აჩვენებდა ადამიანებს, თუ როგორ მოქცეულიყვნენ. წმინდა შუამა-ვალმა იფთხის გარეშე ერთი დღის მარხ-ვის მეორეზე გადაბმა აკრძალა.

ზომიერების დაუცველობის დროს შეიძლება ადამიანის ჯანმრთელობა და-ზარალდეს და მასში გარკვეულმა პრო-ბლემებმა იჩინოს თავი. შეიძლება ადა-მიანი დასუსტდეს, დაუძლურდეს და აუცილებლად შესასრულებელი საქმეც კი ვეღარ გააკეთოს. ღვთისმსახურების

შესახებ ყველაზე დიდი დარდი გადაღლილობა და მობეზრებაა. თუ ადამიანს რაიმე მობეზრდა, მას ველარასოდეს შეიყვარება. ალლაჰმა ადამიანის მდგომარეობა და შესაძლებლობა ყველაზე უკეთ იცის, ამიტომ ყოველ ღვთისმსახურებას, როგორც ექიმი ავადმყოფს წამალს გამოუწერს, თავისი ზომიერება განუსაზღვრა.

ღვთისმსახურებასთან დაკავშირებით ალლაჰის შუამავლის ერთ-ერთი ჰადისი ასეთია: ერთ დღეს წმინდა შუამავალთან ბაჰილი მივიდა და ჰკითხა:

„— ალლაჰის შუამავალო, მე ვერ მიცანით? — წმინდა შუამავალმა უპასუხა:

— შენ ვინ ხარ, ვერ გიცანი.

— ერთი წლის წინ ვიყავი შენთან, ბაჰილი ვარ.

— შენ, ასე რამ შეგცვალა? მახსოვს, ადრე უფრო კარგად გამოიყურებოდი.

— როდესაც შენგან წავედი, დღემდე ყოველი დღე მარხვაში გავატარე. — ამის გამგონმა წმინდა შუამავალმა უთხრა:

— შენი თავისთვის ტანჯვა მიგიყენებია! ამის შემდეგ რამაზნის თვე სრულად და სხვა თვეებში თითო დღე იმარხულე.

— რაოდენობა მომიმატეთ, რადგან მე მეტის გაკეთება შემიძლია.

— მაშინ თვეში ორი დღე იმარხულე!

— კიდევ მომიმატეთ.

— კარგი. ყოველ თვეში სამი დღე იყოს!

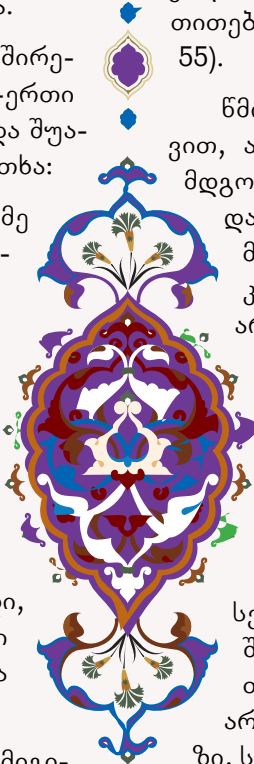
— ცოტა კიდევ მომიმატეთ.

— ჰარამის თვეებში (რეჯები, ზილყადე, ზილჰიჯე და მუჰარრემი) სამი დღე იმარხულე და შეწყვიტე, სამი დღე იმარხულე და შეწყვიტე, სამი დღე იმარხულე და შეწყვიტე! — უთხრა წმინდა შუამავალმა და თან თავისი ნათქვამი ხელის თითებით აჩვენა.“ (აბუ დავუდი, სავმი, 55).

წმინდა ენესის გადმოცემის მიხედვით, ალლაჰის შუამავალი არსებული მდგომარეობის მიხედვით მოქმედებდა. ზოგიერთ თვეში ცოტა დღეს მარხულობდა. თანამიმდევრებს კი ეგონათ, იმ თვეში საერთოდ არ უნდა ემარხა. ზოგიერთ თვეში კი იმდენ დღეს მარხულობდა, ეგონათ ეს თვე მთლიანად მარხვაში უნდა გაატაროსო. (ბუჰარი, სავმი, 53). ამასთან ერთად, წმინდა შუამავალი რამდენიმე თვეს ერთად საერთოდ არ მარხულობდა. წმინდა უმმუ სელემე გადმოგვცემს, რომ წმინდა შუამავალი შაბანისა და რამაზნის თვეების გარდა, ერთად ორ თვეს არასდროს მარხულობდა. (თირმიზი, სავმი, 37). ამასაც ყოველ წელს არ აკეთებდა. ეს მხოლოდ ხანდახან ხდებოდა.

წმინდა შუამავალი მარხული ადამიანისგან იფთარს თავის დროზე მოითხოვდა:

„იფთრის თავის დროზე გაკეთების დროს, მუსლიმები სიკეთეს დაიმსახურებენ.“ (ბუჰარი, სავმი, 45). ერთ დღეს პიროვნებამ, სახელად მესრუქმა, ღრმადპატივცემულ აიშეს უთხრა:

წმინდა მუჰამედ შუამავლის ორი თანამიმდევარი სიკეთეს არასდროს ჩამორჩებოდა, მაგრამ ერთ-ერთი მათგანი სალამოს ნამაზის ღოცვასა და იფთხის გაკეთებას ჩქარობდა, მეორე კი, როგორც იფთხარს (ხსნილს), ისე სალამოს ღოცვას აგვიანებდა. წმინდა აიშემ ჰკითხა:

— ვინ არის ის, ვინც სალამოს ღოცვას, ან იფთხის (ხსნილის) გაკეთებას დროულად ცდილობს და არ აგვიანებს?

— აბდულლაჰ იბნ მესუდი.

— ალლაჰის შუამავალიც ასე აკეთებდა. — უპასუხა წმინდა აიშემ. (მუსლიმი, სიამი, 49-50).

მარხვის დამატებითი სახეები, რომლებსაც შუამავალი მუჰამედი (სალალლაჰაჰუ ალეიჰი ვესელემ) ასრულებდა

მუჰამედ შუამავალი რამაზნის თვის გარდა დროდადრო ნააფილე, ანუ ნებაყოფლობით მარხვას ასრულებდა. განსაკუთრებით ორშაბათსა და ხუთშაბათს იყო მარხული. ამის მიზეზი მან ამგვარად ახსნა: „(ჩვენ მიერ) გაკეთებული საქმეები ალლაჰს ორშაბათსა და ხუთშაბათს წარედგინება. მე ჩემი საქმეების მისდამი წარდგენა მარხულ მდგომარეობაში მიმჩენია.“ (თირმიზი, სავმი, 44).

აგრეთვე ჰიჯრის წელიწადის განმავლობაში, ყოველი მთვარის თვის 13, 14, 15 რიცხვებში მარხვას დიდ ყურადღებას აქცევდა და თანამიმდევრებსაც იგივეს ურჩევდა. იბნ აბბასი ბრძანებს:

„ალლაჰის შუამავალი ამ დღეებში მარხვას არც მოგზაურობის დროს წყვეტდა.“ (ნესაი, სავმი, 70).

წმინდა შუამავალი შევევალის მთვარის პირველ ექვს დღესაც მარხულობდა. ჰადისში ვკითხულობთ:

„რამაზნის მთვარის მთლიანად მარხვაში გამტარებელი ადამიანი თუ შევევალის თვეში ექვს დღეს იმარხულებს, ალლაჰი მას ერთი წლის მარხვაში ჩაუთვლის.“

კიდევ ერთი — აშურის მარხვა არსებობს. წმინდა აიშე ამასთან დაკავშირებით ბრძანებს: „სანამ რამაზნის თვეში მარხვა მუსლიმებისთვის აუცილებელი გახდებოდა, წმინდა შუამავალი აშურის თვეში მარხულობდა; ხოლო როდესაც მარხვა აუცილებელ ვალდებულებად დაწესდა, ამის შემდეგ აშურის მთვარის 9-10 ან 10-11 რიცხვებში მარხვა გააგრძელა. რა თქმა უნდა, ეს სურვილის მიხედვითაა და ვისაც სურს ის იმარხვას.“ (მუსლიმი, სიამი, 115).

არაფა დღის მარხვაც წმინდა შუამავლის რჩევებიდან ერთ-ერთია.

იმ მარხვის შესრულების შემდეგ, რომელიც ადამიანისთვის ფარდია, ნაფილე მარხვის შესრულებაც საჭიროა, რადგან ესეც ერთ-ერთი გზაა, რომლითაც ადამიანი ალლაჰს უახლოვდება.

დაე უზენაესმა ალლაჰმა მიიღოს ჩვენ მიერ შესრულებული მარხვის ღვთისმსახურება და ორივე ქვეყანას მის საყვარელ ადამიანებთან ერთად გვამყოფოს. ამინ!

✎ მაღრი შანთაძე

რამაზნის თვეში შესვლისას

რამაზნის თვეში შესვლისას თითოეული ადამიანი და, რა თქმა უნდა, თითოეული მუსლიმი წუთისოფლიდან მარადიულ სამყაროში მიმავალი მგზავრია. თავის გზაზე, რომელსაც ცხოვრება ჰქვია, მუსლიმი უამრავ დალოცვილ რამაზანს ხვდება, მრავალი მათგანი კი გაივლის მხოლოდ ცხოვრების რაღაც ნაწილს და რამაზნამდე ვეღარ აღწევს.

უღევი ქება-დიდება უზენაეს ალაჰს იმისათვის, რომ მან მოგვცა ჩვენ შესაძლებლობა, შევხვდეთ ამ წმინდა რამაზნის თვეს და მის დალოცვილი,

სულიერად ამაღლებული ჰარმონიით დავტკბეთ.

ამიტომაც უნდა შევეცადოთ, წლის ეს ყველაზე ძვირფასი და ყველაზე დალოცვილი დღეები – წმინდა რამაზნის თვის დღეები – გავატაროთ ისე, თითქოს, ეს იყოს ჩვენი ცხოვრების უკანასკნელი დღეები. ეს დალოცვილი თვე, რომელშიც ღვთაებრივი წყალობა და პატიება ციდან ნაკადად მოედინება, თვე, რომელიც განდიდებულია წმინდა ყურანსა და ფრიად პატივცემული შუამავლის (სელლელლაჰუ ალეიჰი ვე სელლემ) ჰადისებში, არ შეიძლება მხოლოდ უზრუნველობაში გავატაროთ.

რამაზანი – ეს არის თვე, რომელშიც ჩვენ, ყველანი, სიყვარულით ალლაჰისკენ მიმართული, ღოვებით, ვედრებით, თხოვნით, ამაღლებული სულიერი განცდებით უნდა შევეცადოთ ჩვენი გამჩენის კიდევ უფრო უკეთეს მონა-მსახურებად ვიქცეთ.

რამაზანი – ეს არის დრო, როცა გვეძლევა შესაძლებლობა, გადავხედოთ ჩვენს ცხოვრებას ღვთაებრივი ბრძანებების შუქზე და ჩვენი გულები და ფიქრები ცოდვებისგან გავათავისუფლოთ.

რამაზანი – ეს არის დრო, როცა მუსლიმებს ეძლევათ შესაძლებლობა, გაერთიანდნენ

ღვთაებრივი
ჩემშარიტების
გარშემო და
ძმური კავშირები
გააძლიერონ.

რამაზანს,
რომელში შესვლის
ღირსიც
გავხდით, უნდა
შევხედეთ სა-
კადრისად და
გავატაროთ იგი
მისთვის შესა-

ფერისად ამაღლებული და წმინდა სულისკვეთებით, გრძნობებითა და განცდებით დატვირთული. უნდა შევეცადოთ და ვიჩქაროთ კეთილი საქმეების კეთება. თითოეულ ჩვენგანს უნდა ახსოვდეს, რომ ვერც ერთი ჩვენგანი ვერ იქნება დარწმუნებული, რომ ჩვენ მომავალი წლის რამაზანსაც შევხვდებით.

დიახ, რამაზნის ამ წმინდა თვეში მოგვევლინა გულის ნათელი, სულთა მკურნალი, მართლმორწმუნეთა წყალობა და კაცობრიობის სიბრძნე – წმინდა ყურანი.

აიათში, რომელიც მე სტატიის დასაწყისში მოვიყვანე, უზენაესი ალლაჰი ბრძანებს შემდეგს:

„თქვენგან მან, ვისაც მოუსწრებს რამაზანი, რომელშიც გარდმოვევლინა წმინდა ყურანი – ჩემშარიტი სახელმძღვანელო ადამიანთათვის, სწორი გზის

მიმთითებელი და მიმნიშნებელი (ჩემშარიტებისა და სიცრუის) – ის მარხვაში გაატაროს. ხოლო თუკი ვინმე ავად, ან გზაში იქნება, დაე, მან იმდენივე დღე სხვა თვეში იმარხოს. ალლაჰს თქვენთვის შემსუბუქება სურს და არა გართულება.“

როგორც ვხედავთ, ამ დალოცვილ თვეში, რომელშიც უზენაესმა ალლაჰმა მთელი კაცობრიობისათვის დარიგებად და ჩემშარიტების შუქად მოვლენილი წმინდა ყურანი გარდმოავლინა, უზენაესმა მართლმორწმუნე მუსლიმებს მარხვა დაუწესა.

ანესებს რა ამ თვეში მარხვას, რომელიც ადამიანურ სურვილებსა და ვნებებს აცხრობს, უზენაესი ალლაჰი მუსლიმებისათვის სამოთხის კარებს ხსნის, ჯოჯოხეთისას კეტავს და ეშმაკებს (შეითანს) ბორკილებით ბოჭავს.

თავის ერთ-ერთ ჰადისში ფრიად პატივცემული ალლაჰის შუამავალი (სელლელაჰუ ალეიჰი ვე სელლემ) ამბობს:

„რამაზნის დადგომით სამოთხის კარები იხსნება, ჯოჯოხეთისა იკეტება და ეშმაკები ბორკილებით იბოჭებიან.“

ჩვენ ვიცით, რომ მუსლიმი რაც უფრო მეტს ღოვობს და რაც უფრო მეტად უახლოვდება ალლაჰს, მით უფრო მეტად მაღლდება ის სულიერად. რაც უფრო ალლაჰის საწინააღმდეგოდ მიდის, მით უფრო სულიერად ეცემა. არც ერთი ღვთისმსახურება ისე არ აახლოებს და ამაღლებს მონა-მსახურს ალლაჰამდე, როგორც მარხვა.

რამაზანი – ეს არის მორწმუნეთა რწმენისა და გულწრფელობის დადასტურება. რამაზანი – ეს არის შუქი, რომელსაც ჩვენ ჩვენს სულიერ სამყაროში

ვანთებთ. რამაზანი – ეს არის მთელი დღის განმავლობაში საკვებზე, სასმელზე, ყველა ამქვეყნიურ სიამოვნებაზე მხოლოდ ალლაჰის გულისთვის უარის თქმა.

როგორც ყველა სხვა ღვთისმსახურება, რამაზანიც მხოლოდ ალლაჰის გულისთვის სრულდება, რადგან ისიც ალლაჰის ბრძანებაა.

ერთ-ერთ ჰადისში, ყუდსში, უზენაესი ალლაჰი ამბობს:

„მარხვა ჩემთვის – ერთადერთისთვის სრულდება, ამიტომ მარხული მუსლიმისთვის ღირსეული ჯილდოს გაღება მხოლოდ მე შემიძლია.“ (ბუჰარი, მუსლიმ, ებუ დაუდ, ნესაი, თირმიზი, ათ-თაჯ ტომი 2-გვ 46)

საჭიროა ვიცოდეთ, რომ ალლაჰისთვის მარხული რამაზანი განსხვავდება სხვა მარხვებისაგან, რომლებიც თავისთვის, ან რაღაც სხვა ინტერესებისათვის სრულდება. იმ მუსლიმის მარხვა, რომელიც საჭმელ-სასმელსა და ამქვეყნიურ წყალობაზე უარის თქმით მხოლოდ ერთადერთი ალლაჰის გულისთვის მარხულობს, არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება იმის მარხვასთან გავატოლოთ, ვინც სოლიდარობისა თუ პროტესტის ნიშნად, ან დიეტის გულისთვის, ან ამქ-

ვეყნიური მიზნის მისაღწევად მარხულობს. უფრო მეტიც, ასეთი მარხვა მარხვადაც კი არ შეიძლება იწოდებოდეს.

ალლაჰისთვის მარხვა ხომ მარტო შიმშილსა და წყურვილს არ ნიშნავს. ერთადერთი ალლაჰის გულისთვის ჭეშმარიტი მარხვა – ეს არის, პირველ რიგში, ადამიანის სულიერი და შინაგანი ბრძოლა საკუთარ ცდუნებასა და ეშმაკის (შეითნის) კარნახთან, ეს შინაგანი ბრძოლა კი მისი ქცევებისა და ქმედებების, ფიქრებისა და განზრახვების გამოსწორებისკენაა მიმართული.

სწორედ ამიტომ ფრიად პატივცემული შუამავალი (სელლელლაჰუ ალეიჰი ვე სელლემ) ამბობდა:

„თუკი ვინმე მარხულ მდგომარეობაში ლანძღვა-გინებას და ცოდვების ჩადენას არ წყვეტს, ალლაჰს მისი მარხვა სრულებით არ სჭირდება.“

ამიტომ საჭიროა, კარგად ვიცოდეთ წმინდა რამაზნისთვის ფასი და ღირსება, იგი ყველა ჩვენგანისათვის წყალობისა და პატიების თვეა.

რაკი, სწორედ, ამ დალოცვილ და წმინდა თვეში გარდმოვევლინა ყურანი, რომელიც კაცობრიობის ერთადერთი გადამრჩენი იყო და მომავალშიც ასე-

თად დარჩება, ამიტომაც ზუსტად ამ თვეში დგება ბედისწერის (ლეილეთუ-ყადრის) ღამე, რომელიც ათას სხვა თვეზე უკეთესია.

სწორედ ეს თვე, მისი საჭურები (განთიადისწინა ჭამა), იფთრები (მარხვის შემდგომი პირის გახსნა) და თერავიჰები (მხოლოდ რამაზნის თვეში ღამით სალოცავი ნამაზები) სამუდამოდ ჩვენი სულიერი ბაღების ყველაზე ფასეულ ნაყოფად დარჩება. იმისათვის, რათა ამ დალოცვილი თვის სულიერი წყალობით ვისარგებლოთ, საჭიროა მისი ყველაზე წმინდა, ამაღლებული და უმანკო განზრახვებით, ფიქრებითა და ქმედებებით ყოველგვარ ცოდვის, გასაკიცხისა და სიავის გარეშე გატარება.

ეს არის ყურანისა და მარხვის თვე, რომელშიც საჭიროა იმისგან განთავისუფლება, რაც ჩვენ ცხოვრებაში განსაკუთრებით ხელს გვიშლის – სახელდობრ კი – მოუთმენლობისა და უნებისყოფისგან, რომლებიც ნებისმიერ შემთხვევაში და, მით უმეტეს, რამაზანში ადამიანს უამრავ სიკეთესა და ღირსებას აკარგვინებს. მაგრამ, ამასთან ერთად, რამაზანმა ჩვენი სამუშაო დღეები მუდმივ ზეიმად, ან დასვენების დღეებად არ უნდა გადაქციოს.

ამ დალოცვილ თვეში, რომელიც

წლის ყველაზე გამორჩეულ თვედაა მიჩნეული, მუსლიმი, რომელიც ალლაჰის გულისთვის მარხულობს და შიმშილის გრძნობას განიცდის, ღარიბთა და უპოვართა მდგომარეობას ყველაზე უკეთ ხვდება და ამგვარად გაჭირვებულთა დახმარებითა და მხარდაჭერით სულიერ ამაღლებას ცდილობს.

არ დავივიწყოთ, რომ ის წმინდა და ამაღლებული ფიქრები თუ ქმედებები, რომლებსაც ჩვენ დალოცვილი რამაზნის თვის მარხვა გვჩუქნის, თერავიჰების ის სულიერი ქარები მთელ ჩვენს ცხოვრებას წინ უნდა უძღოდეს.

შევთხოვ უზენაეს ალლაჰს, რომ ამ დალოცვილი რამაზნის თვით მან ჩვენ და ყველა მუსლიმს სულიერად ამაღლება გვაჩუქოს. წმინდა ყურანში ვკითხულობთ:

„ო, თქვენ, ვინც ირწმუნეთ! თქვენზე დაწესებულია მარხვა იმის მსგავსად, როგორც ის დაწესებული იყო მათზე, ვინც თქვენამდე ცხოვრობდნენ, – იქნებ, ღვთისმოშიშები ყოფილიყავით.“

(სურა ბაყარა, აიათი 183)

 გულა გოგიტიძე

ამის იქნით უფსკრულშია

**„იმ დღეს ვერც ერთი სული ვერაფერს იღონებს
სხვა სულისთვის; და იმ დღეს მბრძანებლობა მხო-
ლოდ ალლაჰს ეკუთვნის“. (სურა ინფიტარი, აიათი 19)**

განვითარებული მსოფლიოს მაგალითზე აშკარად იგრძნობა, რომ დღეს მსაზოგადოების დიდი ნაწილი ორი ძირითადი პრობლემის წინაშე დგას: ის ქვეყნები და ხალხი, რომლებიც ეკონომიკურად განვითარებულნი და მატერიალურად ძლიერნი არიან, სულიერი მოთხოვნილების დაუკმაყოფილებლობის გამო შურით, ეგოიზმითა და გაუტანლობით ერთმანეთს ეჯიბრებიან და ექიშპებიან, რათა არ ჰყავდეთ ბადალი ამ ქვეყანაზე. ეს სამწუხარო ფაქტია და ხალხს ჭეშმარიტ რწმენას დღითიდღე უფრო ამორებს; ხოლო ისინი, ვინც მატერიალურად შეჭირვებული არიან, სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ იმყოფებიან და სიცოცხლეს ებრძვიან, რის გამოც იმედგაცრუებული არიან და შეშფოთებული სიკვდილს ელოდებიან. აღნიშნული მდგომარეობა უმეცრების ხანას გვახსენებს, მაშინაც, თითქმის, ანალოგიური სიტუაცია იყო შექმნილი.

ისლამამდელი მექის, უმეცრების ხანის ცხოვრების ის წესები, რომლებიც კაცობრიობას სიმშვიდეს უკარგავს, სულიერად და მორალურად ანადგურებს, დღეს უფრო

განმტკიცებული ფორმით გვევლინება. ის დიდი ცოდვები, რომლებიც უმეცრების ხანაში ფართოდ იყო გავრცელებული და რომლებმაც განაპირობა ბოლო შუამავლის მოვლინება, რომელმაც უნაკლოდ შეასრულა უზენაესი ალლაჰის მისია და დაამკვიდრა ქვეყანაზე ღვთის სიყვარული, ჭეშმარიტი რწმენა, კაცთმოყვარეობა და მშვიდი ურთიერთცხოვრების წესები, სამწუხაროდ კაცობრიობის დიდი ნაწილისთვის დღეს ისევ დავინწყებას მიეცა.

მეცრების ხანაში რწმენა ურწმუნოებით, ცრურწმენობითა და წარმართობით იყო ჩანაცვლებული, დღეს კი განსხვავებულ ფორმებში, სახეშეცვლილი და ბევრ შემთხვევაში ადამიანის სულიერ მოთხოვნილებებს მორგებული ფორმით გვხვდება.

უმეცრების პერიოდში ქალიშვილებს ცოცხლად მარხავდნენ, დღეს კი ახალშობილებს ან ნაგვის ურნაში ისვრიან, ან კიდევ დაბადებამდე ხელოვნური მეთოდებით უსპობენ სიცოცხლეს. ისლამმა კაცობრიობას მოუტანა კანონი, რომელშიც ნათქვამია:

„დაბადებულ ყველა სიცოცხლეს გააჩნია ცხოვრებისა და თავისუფლების ნება.“

მევახშეობა უმეცრების პერიოდში საკმაოდ გავრცელებული იყო, სამწუხაროდ, დღესაც ფართო სახით გვევლინება და ადამიანებს მშვიდი ცხოვრების საშუალებას აღარ აძლევს. ადამიანები იძულებულნი ხდებიან, რისკის ქვეშ მოაქციონ საცხოვრებელი ოჯახები, უძრავი ქონება და, საერთოდ, რაც კი გააჩნიათ ღირებული. ამას კი ადამიანი იქამდეც კი მიჰყვას, რომ საკუთარ თავისთვის თვითონ გამოაქვს განაჩენი. რადგანაც მევახშეობა ესოდენ მტკივნეული სენია ადამიანთათვის, ამიტომაც იგი ისლამმა კატეგორიულად აკრძალა.

უმეცრების პერიოდში ფართოდ იყო გავრცელებული ალკოჰოლის მიღებაც და დღესაც იგი უამრავი ადამიანის სიცოცხლეს, ასევე ოჯახების ბედნიერებას ჩრდილს აყენებს.

ქალის უფლებების ცნება ისლამამდელ მექაში, და არამარტო მექაში, არ არსებობდა. ქალი და ქალის ნამუსი ისე იყიდებოდა, როგორც გაუფასურებული ნივთი. ისლამმა ქალს ღირსება, ნამუსი და თავისუფლება დაუბრუნა. ისლამის მიერ აკრძალული მრუშობა და მრუშობის ფორმები, რომლებიც უმეცრების ეპოქაში ვრცელდებოდა, დღესაც ანალოგიური ფორმით, ოღონდ უფრო „განვითარებული“ სახით გვევლინება, ამან კი შედეგად მოიტანა ოჯახების ნგრევა, უბედურება, ნამუსის შერცხვენა, ერთი სიტყვით ზნეობისა და მორალის დაცემა.

ზემოთ მოყვანილი მაგალითებით მივდივართ იმ დასკვნამდე, რომ თითოეულ ჩვენგანს მნიშვნელოვანი პასუხისმგებლობა გვეკისრება იმ თვალსაზრისით, რომ კიდევ ერთხელ გადავხედოთ ჩვენს ყოველდღიურ ცხოვრებას და დავფიქრდეთ, თუ აღნიშნული საკითხების მიმართ სად გადის ჩვენი ყოველდღიური ცხოვრების ზღვარი.

განუსაზღვრელი მადლობა უზენაეს ალლაჰს იმისათვის, რომ ჩვენამდე მოაღწია ისლამის არსმა, ჭეშმარიტი გზის ცოდნამ

და მოგვეცა საშუალება, ვიფიქროთ, მოვუხმოთ გონიერებას და წარვმართოთ ჩვენი ცხოვრება ისე, რომ უზენაესი ალლაჰის კმაყოფილება დავიმსახუროთ და ორივე ქვეყანად გადარჩენისა და ბედნიერი, სამარადისო ცხოვრების იმედი მოგვეცეს.

შეიძლება ითქვას, რომ უმეცრების პერიოდის ადამიანებს პასუხისმგებლობის მხრივ, ნაკლები მოეთხოვებათ ჩვენგან განსხვავებით, ვინაიდან მაშინ განათლება მწირი იყო და ყველას არ მიუწვდებოდა ხელი, ყველას არც ამის უნარი გააჩნდა და ზოგიერთ შემთხვევაში არც უფლება. რა თქმა უნდა, ცოდვას არ აქვს მნიშვნელობა, სად და როდის ჩაიდენ, მთავარია, როცა იცი და ცოდვას შეგნებულად სჩადიხარ, ეს გიკარგავს უპირატესობას და გმატებს პასუხისმგებლობას.

„არ ვიცოდი“, „არ გამიგია“, „არსად მინახავს“ ჩვენთვის, XXI საუკუნის მიჯნისთვის უკვე აღარ არის საპატიო მიზეზი. ყველაფერი ჩვენს თვალწინ ხდება, ჩვენ ვართ მოწმენი და ძალიან ბევრ რამეს, უბრალოდ, არ მოგვწონს და არ ვაკეთებთ, ან ვფიქრობთ, სხვა რას იტყვის, ასე რომ დამინახოს, ან უფრო მეტიც, ეშმაკის ცდუნებას ვერ ვძლევათ და მის მახეში ვართ გაბმული. მოდით, ამ ყველაფერზე კიდევ ერთხელ დავფიქრდეთ, ჩვენ ხომ გონიერი არსებები ვართ, ხომ შეგვიძლია ლოგიკურად ვიმსჯელოთ, ხომ გვინდა რომ ბედნიერები ვიყოთ როგორც ამქვეყნად, ისე საიქიოში, ხომ ვზრუნავთ, რომ ჩვენი შვილები და ახლობლები რწმენით იყვნენ განმტკიცებულნი და მხოლოდ ერთადერთს და ყოვლისშემძელს სცემდნენ თაყვანს, ხომ გვინდა, რომ სიკვდილიც ისეთი ლამაზი გვექონდეს, როგორიც სიცოცხლე გვაქვს.

მაშ ნუ დავკარგავთ დროს და გავითავისოთ, რომ ვალდებული ვართ, ვიფიქროთ იმაზე, რომ ამას იქით შეიძლება უფსკრული გაჩნდეს. მართლაც სამწუხაროა, რომ უამრავი ჩვენგანი რაოდენ ნაკლებს ფიქრობს როგორც თავისი სიცოცხლის, ისე კაცობრიობის სიცოცხლის დასასრულზე. უკე-

თილშობილესი შუამავალი, მუჰამმედი, ერთ-ერთ ჰადისში ბრძანებს: „საფლავი ან სამოთხის ბალთაგან ულამაზესი ბალი, ან კიდევ ჯოჯოხეთის ორმოთაგან საშინელი ორმო იქნება“ (თირმიზი, იყამე 26). ადამიანი ზოგჯერ იმდენად დაუდევარია, რომ სურს, მისთვის საჭირო ყველა იმ ცოდნისგან, რომელიც რწმენას, სიკვდილს, განკითხვის დღეს, ანგარიშგებას ეხება, თავი შორს დაიკავოს, ან მისგან ძალიან შორს წარმოიდგინოს. ადამიანი სულ ფიქრობს, რომ სხვები კვდებიან და თავისი სიკვდილის დრო ჯერ შორსაა. ყოველთვის იმედს იტოვებს, რომ დადგება გარკვეული დრო და მაშინ დაიწყებს ღვთისმსახურებას და მაშინ განუდგება აკრძალვებს. მიუხედავად იმისა, რომ უზენაესი ალლაჰი წმინდა ყურანში ბრძანებს:

„და ყველა თემს თავისი დადგენილი დრო აქვს და როცა მოვა დრონი მათნი, არც ერთი საათით არ გადავადდება და არც დაჩქარდება!“ (სურა არაფი, აიათი 34)

ჩვენ ხომ არ ვიცით, ეს როდის იქნება? ჩვენ ყოველ დღეს ახალი გეგმებით, ახალი სიცოცხლით და ახალი ენთუზიაზმით ვინწყებთ. ჩვენთვის ყოველი დღე ერთნაირად თენდება, მხოლოდ ფაქტები იცვლება. გამომდინარე აქედან, სიცოცხლე ჩვენთვის შეუმჩნეველად, თუმცა ელვის სისწრაფით მიჰქრის. მაგრამ რომ ვიცოდეთ სად გადის უფსკრულის ზღვარი, დარწმუნებული ვარ, რამდენიმე დღით ადრე მაინც მოვინესრიგებდით თავს, დავუთმობდით დროს დიადი გამჩენის სიყვარულს და უზენაესი ალლაჰის კმაყოფილების მოსაპოვებლად ღვთისმსახურების შესრულებას მოზღვაებული ტემპით შევუდგებოდით. ეს კი მოგვცემდა გადარჩენისა და სამარადისო ბედნიერების ტკბობის იმედს. მაგრამ, როცა სიცოცხლის ზღვარი იმ დროს გაივლის, როცა ვიმყოფებით ცოდვაში, როცა ვტკბებით უზენაესი ალლაჰის წყალობით, თუმცა უმადურად ვიქცევით, როცა ვსაუბრობთ და ვაკეთებთ იმას, რასაც ისლამი გვიკრძალავს, როცა დახარბებული ვიღწვით ამქვეყნიური მატერიალის მოსაპოვებლად და გვინდა ეს ქვეყანა გვქონდეს კომფორტული, თუ გინდ ჰარამი მოანამაგარითაც, ეს იქნება ადამიანის ცხოვრების მწარე დასასრული.

ჩვენ ვართ საუკეთესო ფორმით გაჩენილი ადამიანები, რომლებიც ვალდებული ვართ, ვიფიქროთ, გამოვიყენოთ ღვთის მიერ ბოძებული გონება და გავითავისოთ, რომ ისლამში არ არსებობს ნებისმიერი ისეთი ქმედების აკრძალვა, რომელიც ადამიანის ცხოვრების სილამაზესა და ბედნიერებას უშლიდეს ხელს, პარალელურად არც ნებადართულად არის გამოცხადებული ისეთი ქმედება, რომელიც პიროვნების ბედნიერებას კითხვითი ნიშნის ქვეშ დააყენებს.

პიროვნება, რომელიც ჩაიდენს ერთ, ორ, სამ და ასე შემდეგ ცოდვას, შეეჩვევა, ველარ შეიგრძნობს ცოდვების მიერ მიყენებულ სულიერ იარებს, დაეხმება გული და გადაიქცევა გულქვა, უგრძნობ ადამიანად. ასეთი პიროვნება უკვე ველარ ხედავს უფსკრულს, რომელშიც ადრე თუ გვიან გადაიჩეხება. დიახ, ტრიალ მინდორში ჩვენს მიერ ჩადენილი ცოდვების იქით უფსკრულია. ეს ის უფსკრულია, რომელშიც არავის ძალუძს დახმარება, გარდა ალლაჰისა. არც დედ-მამა, რომლებიც მზად არიან ნებისმიერ დროს შვილის გამო თავი გასწირონ, არც და, ან ძმა, რომლებიც ჭირსა თუ ლხინში შენ გვერდით იდგნენ, არც მეგობარს, ან ნათესავს შესწევს იოტისოდენა დახმარების განევა, რომლებიც შენი ქმედებების გამო გკიცხავდნენ, ან თვალებს ხუჭავდნენ. ეს იმას ნიშნავს, რომ შენ იმ უფსკრულში მართოდ მარტოდ იქნები.

სურა ინფიტარის მე-19 აიათში უზენაესი ალლაჰი გვამცნობს:

„იმ დღეს ვერც ერთი სული ვერაფერს იღონებს სხვა სულისთვის; და იმ დღეს მბრძანებლობა მხოლოდ ალლაჰს ეკუთვნის“.

წმინდა აიათიდან ნათლად ჩანს, რომ განკითხვის დღეს ჩვენი სამარადისო გადარჩენა მხოლოდ უზენაესი ალლაჰის ნება იქნება. ამიტომაც, წუთისოფელში ვიყოთ მისი მორჩილი, ბრძანებების შემსრულებელი და აკრძალვებისგან შორს მყოფი ადამიანები, რათა დიადმა გამჩენმა გადაგვაფაროს მონყალების კალთა, გადაგვარჩინოს უფსკრულისაგან და დაგვამკვიდროს სამარადისო ბედნიერების სამყოფელში, „სამოთხეში“.

განმარტოება (ილთიყაფი)

სიტყვა „ილთიყაფი“ ყურადღების ზედმეტ კონცენტრაციას, რაიმეზე დაუინებოთ მზერას ნიშნავს. ისლამის ტერმინოლოგიაში ეს სიტყვა გამოიყენება იმ ადამიანის მიმართ, რომელიც ალლაჰის კმაყოფილების მოპოვების მიზნით რამდენიმე დღით მეჩეთში განმარტოვდება. ილთიყაფი, უმეტესად, რამაზნის მთვარეში მარხული მდგომარეობით მეჩეთში სრულდება. დღის მარხვაში გატარება, ღამით კი მეჩეთში ღვთისმსახურებისათვის განმარტოება, პირდაპირი მნიშვნელობით პირობის მიცემას ნიშნავს. აუცილებელი საჭიროების გარდა მეჩეთიდან გარეთ გამოუსვლელობა, ანუ ილთიყაფში დარჩენა, ადრინდელ სარწმუნოებებშიც ღვთისმსახურებად ითვლებოდა.

ზოგჯერ ადამიანი განვლილი ცხოვრებისა და სხვადასხვა საქმეების გამო ალლაჰისგან დაშორებას იგრძნობს. ასეთ დროს მეჩეთში გარკვეული დროით დარჩენა და ამქვეყნიური საქმეებისგან ჩამოცილება მისთვის სასარგებლო იქნება. ასეთი რამის განუწყვეტლივ გაკეთება შეუძლებელია, მაგრამ მთლიანად უარიც არ ითქმის.

მეჩეთში განდევილობა — გონების მოკრების, ცუდი საქციელისგან თავშეკავებისა და ყადირის (რამაზნის 27-ე ღამე) ღამის ნახვის შესაძლებლობას იძლევა. სწორედ, ამის

გამო ალლაჰის შუამავალი რამაზნის თვის ბოლო ათ დღეს ილთიყაფში ატარებდა. გარდაცვალების წელს, რამაზნის თვეში, ის ოც დღეს ილთიყაფში იყო. (ბუჰარი, ილთიყაფი, 1, 17). ასეთი რამის გაკეთებაც ყოველი მუსლიმი ადამიანისთვის სუნნეთია.

მარხვის გარეშე ილთიყაფში დარჩენა, რომლის დროსაც აუცილებელია დიდ მეჩეთში შესვლა, შეუძლებელია. ხოლო რაც შეეხება ქალებს, მათთვის ილთიყაფში ყოფნისთვის მეჩეთის მაგივრად სახლში ღვთისმსახურებისთვის გამოყოფილი ადგილია უფრო მიზანშეწონილი.

ილთიყაფში განმარტოება ადამიანს მისცემს რწმენის უზადო სურვილს, შეუყვარდება ღვთისმსახურება, განიზრახება მისი გული შურისგან, გაუტანლობისგან და მიხედება, რომ ერთ მშვენიერ დღეს მას უზენაესი ალლაჰის წინაშე მარტოდმარტო მოუწევს ყველაფერ იმაზე პასუხის გაცემა, რასაც მთელი ცხოვრების განმავლობაში სჩადიოდა. რა ბედნიერები იქნებიან ისინი, ვინც გულწრფელად მოინანიეს და აღიარეს მათი უძლურება დიადი გამჩენის წინაშე. უზენაესი ალლაჰი გულწრფელად შესრულებულ ყველა ღვთისმსახურებას მიიღებს და მისი განუსაზღვრელი წყალობით დაგვაჯილდოვებს.

ტომი პაქსაძე

მეცნიერული სასწაულები წმინდა ყურანში

“ყურანი” ღვთის სიტყვაა, რომელიც ღმერთმა თავის შუამავალ მუჰამედსმთავარანგელოზ ჯებრაილის საშუალებით შთააგონა. ყურანის ზეგარდმოვლენის დღიდან მას უამრავი მუსლიმი სიტყვასიტყვით იზეპირებს. ბევრმა მათგანმა ათი წლის ასაკში თავიდან ბოლომდე ზეპირად იცის წმინდა წიგნი. საუკუნეების განმავლობაში ყურანში ერთი ბგერაც კი არ შეცვლილა. თოთხმეტი საუკუნის წინ ზეგარდმოვლენილ ყურანში ნახსენებია ის ფაქტები, რომლებიც სულ ახლახან აღმოაჩინა მეცნიერებამ. ექვგარეშეა, რომ ყურანი, მართლაც, შუამავალ მუჰამედისთვის ღვთის მიერ ნაკარნახები სიტყვაა და იგი არც მუჰამედს ეკუთვნის და არც ვინმე სხვა ადამიანს. ეს იმასაც ამტკიცებს, რომ მუჰამედი* ნამდვილად ღვთის მიერ მოვლენილი შუამავალია, მართლაც, როგორ უნდა სცოდნოდა მას თოთხმეტი საუკუნის წინ ის, რაც სულ ცოტა ხნის წინ გახდა ცნობილი თანამედროვე აპარატურისა და რთული მეცნიერული მეთოდების გამოყენების წყალობით. მაგალითად, ყურანი ადამიანის ემბრიონის ჩამოყალიბების შესახებ გვანვდის ინფორმაციას. წმინდა ყურანში ღმერთი საუბრობს ადამიანის ემბრიონის განვითარების სტადიებზე:

„და ვფიცავ, ჩვენ გავაჩინეთ ადამიანი ტალახის არსისგან ! მერე იგი დავადგინეთ წვეთად საიმედო ადგილას! მერე ვჰქმენით წვეთისგან სისხლის კოლტი , მერე სისხლის კოლტიდან ვქმენით ხორცის ნაჭერი, ამის

შემდეგ ხორცის ნაჭრიდან ვქმენით ძვლები, მერე ძვლებს შევასხით ხორცი, მერე გამოვსახეთ იგი სხვა ქმნილებად. რაოდენ დიადია ალლაჰი, საუკეთესო გამჩენია! (სურა მუყმინუნი, 12-13-14). სიტყვასიტყვით, არაბულ სიტყვა ალაყს სამი მნიშვნელობა აქვს: წურბელა, დაკიდებული მდგომარეობა, სისხლის კოლტი. თუ “ალაყის” სტადიაში წურბელასა და ემბრიონს ერთმანეთს შევადარებთ, ვნახავთ, რომ თითქმის ერთნაირები არიან, როგორც ეს პირველ სურათზეა მოცემული. აგრეთვე ამ სტადიაში ემბრიონი დედის სისხლით იკვებება, წურბელაც სხვების სისხლით საზრდოობს. “ალაყის” მეორე მნიშვნელობა “დაკიდებული მდგომარეობაა”. ალაყის სტადიაში სწორედ ასეთ მდგომარეობაშია ემბრიონი დედის საშვილოსნოში სურათი. 1. სურათზე აშკარად ჩანს, რომ წურბელა და ადამიანის ემბრიონი ალაყის სტადიაში ერთმანეთს ძალიან ჰგავს.

სურათი. 2. ამ დიაგრამაზე ნათლად ჩანს, რომ ალაყის სტადიაში ემბრიონი დაკიდებულ მდგომარეობაშია დედის საშვილოსნოში. სურათი. 3. ამ მიკროფოტოზე ჩვენ ვხედავთ, ალაყის სტადიაში (დაახლოებით 15 დღე) როგორ არის დაკიდებული ემბრიონი (აღნიშნულია ბ ასოთი) დედის საშვილოსნოში. ემბრიონის ზომა, დაახლოებით, 6 მილიმეტრია. სიტყვა ალაყის მესამე მნიშვნელობა “სისხლის კოლტი”. აშკარაა, რომ ალაყის სტადიაში ემბრიონი და მისი ტომსიკები ძალიან ნააგავს სისხლის კოლტს. ეს კი იმით

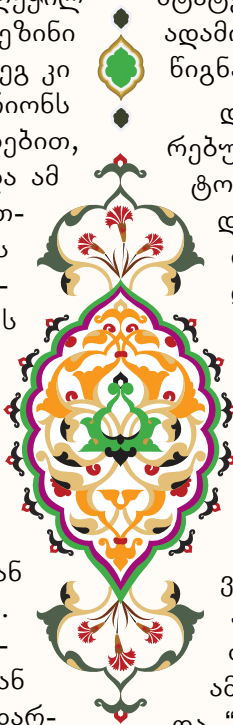
არის გამოწვეული, რომ ამ სტადიისას ემბრიონი დიდი რაოდენობით სისხლია (იხ. მე-4 სურათი). თანაც ამ სტადიისას ემბრიონში არსებული სისხლის ცირკულაცია მესამე კვირამდე არ ხდება. ამ სტადიაში ემბრიონი სისხლის კოლტისგან ბევრით არაფრით განსხვავდება. ასე რომ, ამ სიტყვის ეს სამი მნიშვნელობა ზუსტად გამოხატავს ალაყის სტადიაში მყოფი ემბრიონის აღწერილობას. ყურანში ნახსენები შემდეგი სტადია არის მუდლა. არაბული სიტყვა „მუდლა“ ნიშნავს დაღეჭილ სუბსტანციას. ვინმემ საღეჭი რეზინი რომ აიღოს და დაღეჭოს, შემდეგ კი „მუდლას“ სტადიაში მყოფ ემბრიონს შეადაროს, ყველა დავრწმუნდებით, რომ დაღეჭილი სუბსტანცია და ამ სტადიაში მყოფი ემბრიონი ერთმანეთს ძალიან ჰგავს. ემბრიონს უკანა მხარეს პირველადი სეგმენტი აქვს, რაც ძალიან ჰგავს დაღეჭილ სუბსტანციაზე დარჩენილ კბილის ნაჭდევეს (იხ. მე-5 და მე-6 სურათები). მე-5 სურათი მუდლას სტადიაში მყოფი 28 დღის ემბრიონის ფოტოა. როგორც ვთქვით, ჩანასახი გარეგნულად ძალიან ჰგავს დაღეჭილ სუბსტანციას. ემბრიონს უკანა მხარეს პირველადი სეგმენტი აქვს, რაც ძალიან ჰგავს დაღეჭილ სუბსტანციაზე დარჩენილ კბილის ნაჭდევეს. ემბრიონის ზომა არის 4 მილიმეტრი. სურათი 6. მუდლას სტადიაში მყოფი ემბრიონსა და დაღეჭილ საღეჭ რეზინს თუ ერთმანეთს შევადარებთ, მათ შორის ბევრ მსგავსებას ვიპოვით: ა) მუდლას სტადიაში მყოფი ემბრიონის ნახატი. ემბრიონს უკანა მხარეს პირველადი სეგმენტები აქვს, რომლებიც ძალიან ჰგავს დაღეჭილ სუბსტანციაზე დარჩენილ კბილის ნაჭდევეს.

1677 წელს მეცნიერებმა: ჰემმა და ლიუენჰოკმა გაუმჯობესებული მიკროსკოპის დახმარებით პირველად დააკვირდნენ ადამიანის სპერმის უჯრედებს (სპერმატოზოიდებს), მუჰამედის*

მოღვაწეობიდან 1000 წლის შემდეგ. მათ მიიჩნიეს, რომ სპერმის უჯრედი მინიატურული ადამიანია, რომელიც ქალის ორგანიზმში მოხვედრის შემდეგ ვითარდებოდა. დამსახურებული პროფესორი კეით ლ. მური მსოფლიოში სახელგანთქმული მეცნიერია ანატომიისა და ემბრიოლოგიის დარგში. მან დაწერა წიგნი სახელწოდებით „ადამიანის განვითარება“, რომელიც რვა ენაზე ითარგმნა. ეს წიგნი სამეცნიერო ნაშრომია და ამერიკის შეერთებულ შტატებში საგანგებო კომისიამ ერთი ადამიანის მიერ დაწერილ საუკეთესო წიგნად აღიარა.

დოქტორი კეით მური დამსახურებული პროფესორია კანადის ქალაქ ტორონტოს ანატომიისა და უჯრედის ბიოლოგიის უნივერსიტეტში. იგი იქ მედიცინის ფაკულტეტის დეკანი იყო და რვა წლის განმავლობაში ანატომიის კათედრასაც ხელმძღვანელობდა. 1984 წელს ანატომიის სფეროში შეტანილი წვლილისთვის მას კანადელი ანატომების ასოციაციის მიერ „ჯე-სი-ბი“-ს ჯილდო გადაეცა. იგი ხელმძღვანელობდა ბევრ საერთაშორისო ასოციაციას, მაგალითად ისეთებს, როგორიცაა: „კანადელ და ამერიკელ ანატომთა ასოციაცია“ და „ბიოლოგიის მეცნიერებათა გაერთიანებული კავშირი“.

1981 წელს საუდის არაბეთის ქალაქ დამამში ჩატარებულ მეშვიდე სამედიცინო კონფერენციაზე პროფესორმა მურმა თქვა: „ჩემთვის დიდი პატივია ყურანში ადამიანის განვითარებაზე მოთხრობილ ამბებზე მსჯელობა. აშკარაა, რომ ეს ყველაფერი მუჰამედს ღმერთმა უკარნახა იმიტომ, რომ ასეთი ფაქტების დადგენა სულ ცოტა ხნის წინ გახდა შესაძლებელი. ეს კი იმას ამტკიცებს, რომ მუჰამედი ღვთის წარმოგზავნილი იყო“. ამის შემდეგ პროფესორ მურს შემდეგი კითხვა დაუსვეს: „ესე იგი თქვენ გჯერათ, რომ ყურანი, მართლაც, ღვთის სიტყვაა?“.

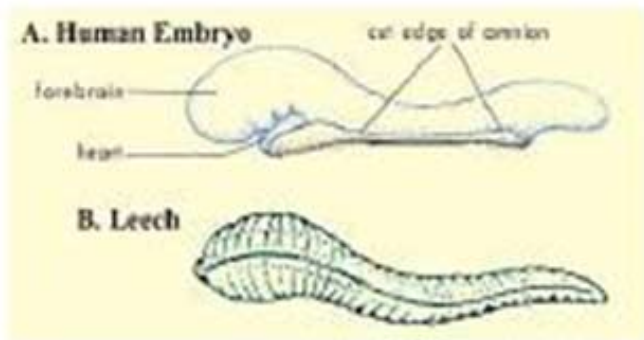

მან უპასუხა: “ამის დაჯერება სულ ადვილია”.

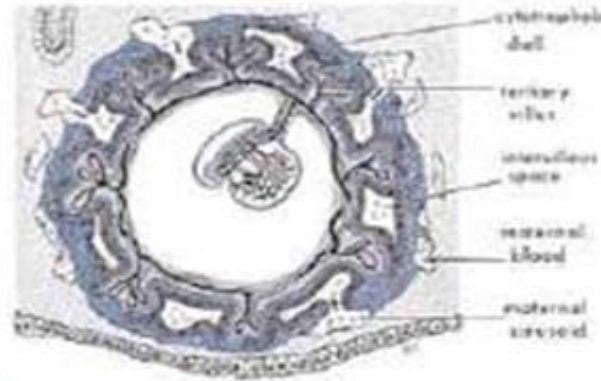
ერთერთი კონფერენციის დროს პროფესორმა მურმა განაცხადა: “... ადამიანის ემბრიონს რთული აგებულება აქვს. კარგი იქნება, თუ განვითარების პროცესებს სახელებს შევუცვლით, კლასიფიკაციის ახალ სისტემას შემოვიღებთ და ყურანში და სუნნეთში ნახსენებ ტერმინებს გამოვიყენებთ (რაც მუჰამედმა თქვა, მოიმოქმედა ან მოიწონა). შემოთავაზებული სისტემა მარტივია, მრავალმხრივია და ემბრიოლოგიასაც ესადაგება. ბოლო ოთხი წლის განმავლობაში ყურანისა და ჰადისის (გადმოცემა შუამავალ მუჰამედის სიტყვებისა და საქციელის შესახებ) ინტენსიური შესწავლის შედეგად ადამიანის ემბრიონის კლასიფიკაციის ახალ სისტემას აეხადა ფარდა, ეს ნამდვილად გასაოცარია, რადგან ეს სისტემა მეშვიდე საუკუნეშია შექმნილი.

მეოთხე საუკუნეში არისტოტელემ, ემბრიოლოგიის მეცნიერების ფუძემ-

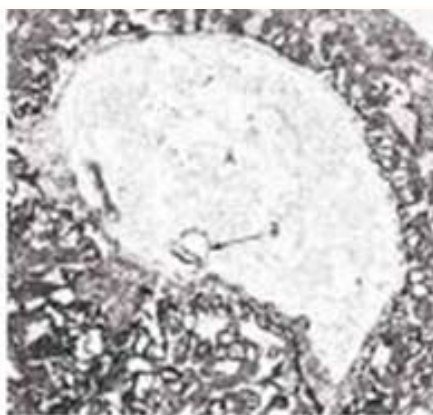
დებელმა, ქათმის კვერცხებზე დაკვირვებისას აღმოაჩინა, რომ წიწილის ემბრიონი განვითარების გარკვეულ სტადიას გადიოდა, მას ამ გარემოებისათვის დიდი მნიშვნელობა მაინც არ მიუნიჭებია. რამდენადაც ემბრიოლოგიის ისტორიიდან არის ცნობილი, მეოცე საუკუნემდე ძალზე ცოტა რამ იყო ცნობილი ადამიანის ემბრიონის კლასიფიკაციის შესახებ. აქედან გამომდინარე, ყურანის ზეგარდმოვლენის დროს ამ თემის ირგვლივ არანაირი მეცნიერული გამოცდილება არ არსებობდა. აქედან ერთადერთი დასკვნის გაკეთება შეიძლება: ამ ყველაფრის დაწერა მუჰამედს ღმერთმა შთააგონა. მას ასეთი დეტალები არ ეცოდინებოდა, იმიტომ, რომ იგი წერა-კითხვის არ მცდონე კაცი იყო, რომელსაც არანაირი მეცნიერული მომზადება არ ჰქონდა გავლილი”. საინფორმაციო წყაროები: „ადამიანის განვითარება“ - მური პერსაუდი. წმინდა წიგნი “ყურანი“

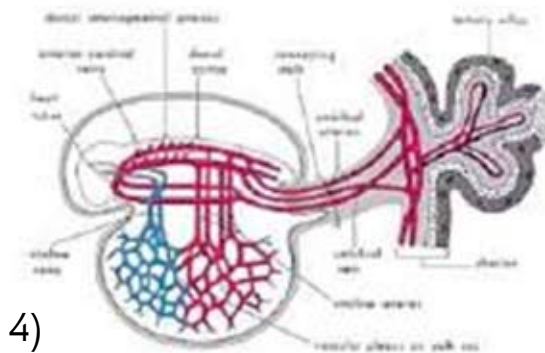
1)

2)

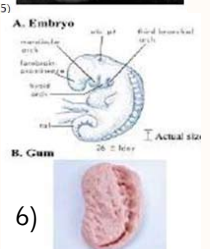
3)

4)

5)

6)

 თონა ირმაძე

ემზადე ღიფი გამოცდისთვის

ძვირფასო დებო და ძმებო! ჩვენ, ადამიანები, ამქვეყნად მცირე ხნით საცხოვრებლად მოვედით. ჩვენი ამქვეყნიური ცხოვრება მხოლოდ იმქვეყნიური მუდმივი ცხოვრებისათვის უნდა გამოვიყენოთ. უზენაესმა ალლაჰმა ჩვენ უძვირფასესი რწმენით დაგვაჯილდოვა, მუსლიმებად გაგვაჩინა. ნებისმიერი გონიერი ადამიანი მიხვდება იმას, თუ რამდენად დიდია ჯილდო და მას გონიერულად გამოყენება სჭირდება. ადრე თუ გვიან ხომ თითოეულ ჩვენგანს სიკვდილი გვეწვევა და წუთისოფლის სიხარულსა და სიამოვნებას შეგვიწყევტს. ჩვენ რაც არ უნდა გავაკეთოთ, როგორც არ უნდა ვეცა-

დოთ ჩვენი სიცოცხლის დღეების გახანგძლივებას, ეს აუცილებლად მოხდება. მაგრამ მერე რა იქნება? ყველაფერი რაც ჩვენ ამ ქვეყნად მოვიპოვეთ: ქარხნები, სახლები, ბინები, აგარაკები, მანქნები, ყველაფერი, რასაც მივალნიეთ: მაღალი თანამდებობა, ჩინი, წოდება, პატივისცემა, ერთგულება, თანგანწირვა ამ ქვეყნად დარჩება, ჩვენს ადგილს ადრე თუ გვიან ვილაც სხვა დაიკავებს...

„სასიკვდილო შეშფოთება ჭეშმარიტებად იქცევა, აი ის რასაც შენ გაუბოდი!“

უზენაესი ალლაჰი გვაფრთხილებს

ჩვენი სიკვდილის გარდაუვალობაზე, მან მოგვცა ჩვენ სიცოცხლე და შესაძლებლობა, მოვემზადოთ მის შესახვედრად და ვინც მას ამქვეყნად ჭკუით გამოიყენებს ჭეშმარიტად, განკითხვის დღეს გაიხარებს, ხოლო ის, ვინც მუდმივად „მასზე უფრო მნიშვნელოვან“ საქმეებს აკეთებდა, მხოლოდ საკუთარ თავს მოუტანს ზარალს.

ჩვენ სიკვდილის შესხენებას გამოუდგებით გვერდს ვუვლით. ვცდილობთ, არ ვიფიქროთ და არ ვილაპარაკოთ მასზე, რადგან „ჩვენ ჯერ კიდევ ახალგაზრდები და ჯანმრთელები ვართ“ მაგრამ ვერც ახალგაზრდობა, ვერც ჯანმრთელობა, ვერც განვითარებული მედიცინა ჩვენი აღსასრულის დღეს ვერ განსაზღვრავს. უზენაესმა ყველაფერი ზეშთავგაგონა და განა ვინმეს მასზე შენინააღმდეგება შეუძლია?“ ჩვენ გვიყვარს ლაპარაკი, უფრო სწორად მომავალზე ოცნება, სასიხარულო გეგმების შედგენა, მათით სიამოვნება, ხოლო როცა სიკვდილი მოვა, ყველა სიამოვნება დაინგრევა, ყველა იმედი გაქრება, გეგმები ჩაიშლება. როგორი ბოროტიც არ უნდა იყოს ქურდი, რანაირი საშინელიც არ უნდა იყოს ხანძარი, ისინი ვერასდროს წაართმევენ ადამიანს იმდენს, რამდენსაც სიკვდილი. ის მოვა და ადამიანს ყველაფერს წაართმევს, მას ამ სამყაროსთან დამაკავშირებელ ერთ ნამცეცსაც კი არ დაუტოვებს, ხოლო ის, რაც ადამიანს მადლიანი საქმე გაუკეთებია, მას თან გაჰყვება. მისთვის ამ მონაპოვრის წართმევა თვით სიკვდილსაც კი არ ძალუძს

და მხოლოდ გულწრფელი ღვთისმსახურება დარჩება მასთან. ალლაჰის გზაზე დახარჯული ქონება, მონდომება, მას თან გაჰყვება, განკითხვის დღეს უზენაესი ალლაჰის წინაშე ის ამ სიმდიდრით წარსდგება. მისი უდიდებულესობა კი თავისი წყალობით მას ამ დამსახურებას ათჯერ და უფრო მატად გაუზრდის. ალლაჰის შუამავალი მუჰამმედი (ს.ა.ვ.) ჩვენ გვამცნობს: „გარდაცვალებულს სამი რამ მიჰყვება თან: მისი ოჯახი, ქონება და ნამოღვაწარი. მათგან ორი, ოჯახი და ქონება, უკან დაბრუნდება, ხოლო ერთი, მისი გაკეთებული საქმეები, თან გაჰყვება. მართლაც, როცა ვინმე ამ ცხოვრებას ტოვებს, ოჯახი, ნათესავები, ახლობლები იკრიბებიან, რათა ის უკანასკნელ გზაზე გააცილონ. „ქონება მიჰყვება უკან“ ნიშნავს რომ მიცვალებული მიჰყავთ სასაფლაოზე მისივე მანქნით, ასაფლავებენ მისივე ფულით, დასაფლავების შემდეგ ნათესავები მიატოვებენ მას, რა თქმა უნდა, ისინი დამწუხრდებიან, ცრემლებს დაღვრიან, მაგრამ თანდათან ტკივილი გაუქრებათ და ყველაფერი უწინდელ მდგომარეობას დაუბრუნდება, ქონება დარჩება მათ, ვინც ცოცხალი დარჩება: ცოლს, შვილებს, მშობლებს, ხოლო ქმედებები, ცუდი თუ კარგი, ადამიანს იმქვეყნად თან მიჰყვება. ამისთვის ისინი მზად უნდა იყვნენ.

დღევანდელი ჩვენი სამსჯელო თემაა, სიკვდილი, მაგრამ რატომ ავირჩიეთ ჩვენ ეს თემა, რომ ვინმე შევაშინოთ? რატომ ლაპარაკობდა სიკვდილის შესახებ ასე ხშირად ალლაჰის შუამავალი (ს.ა.ვ.)? იმისთვის, რომ მორწმუნეთ გულებში შიში ჩაენერგა, რატომ ბრძანებდა უზენაესი ალლაჰი ხშირად? იმიტომ რომ, გაგვხსენებოდა სიკვდილი? იმისთვის, რომ ჩვენ შიშის ქვეშ ვყოლოდით? მოდიოთ ამ კითხვებს უბრალო მაგალითით ვუპასუხოთ. წარმოიდგინეთ სტუდენტი, რომელსაც მალე მოუწევს ძნელი გამოცდის ჩაბარება. მასწავლებელი მუდმივად აფრთხილებს: „მოემზადე, სანამ შესაძლებლობა გაქვს. გამოცდა რთულია, შემდეგ რომ ბილეთი შეცვალო, გვიანი იქნება. გამოცდაზე მიღებული კარგი ნიშანი კი შენ უამრავ შესაძლებლობას გადაგიშლის.“ აქ ვინ იტყვის, რომ მასწავლებლის მიზანი გზის აბნევაა? პირიქით, ის კეთილმოსურ-

ნედ, მეგობრულად არიგებს გამოსაცდელს, მისთვის მხოლოდ სიკეთე სურს. ასეა უზენაესი ალლაჰიც, იგი ზრუნავს თავის გაჩენილებზე, მათთვის მხოლოდ საუკეთესო სურს. უზენაესი ალლაჰი ჩვენ გამოგვცდის, მაგრამ თავდაპირველად ის შესაძლებლობას გვაძლევს, რომ კარგად მოვემზადოთ ჩვენი ცხოვრების განმავლობაში ყველაზე რთული გამოცდისათვის.

სიკვდილი - ესაა გამოცდა თითოეული ადამიანის. სტუდენტური გამოცდის ვადა ჩვენთვის წინასწარ ცნობილია, ჩვენ შეგვიძლია მშვიდად ვიცხოვროთ ჩვენი სიამოვნებით და მხოლოდ რამდენიმე კვირით, ან დღით ადრე დავიწყოთ გულმოდგინედ მომზადება, ჩვეულებრივ, სტუდენტებშიც ეს ასე ხდება, მაგრამ ვისთვისაა ცნობილი სიკვდილის, უკანასკნელი გამოცდის დრო? ვინ იძლევა გარანტიას, რომ ის არ მოვა ერთი თვის, ან ერთი კვირის შემდეგ, თუნდაც ხვალე. ამიტომ საჭიროა მას მომზადებული შევხვდეთ. ამქვეყნიური ცხოვრების ვერცერთი მნიშვნელოვანი საქმე და საჭიროება ვერ გადაფარავს ამ გამოცდის მნიშვნელობას.

მეცნიერები მარადიულ სამყაროს პირველ საცხოვრისს უწოდებენ. როგორც კი ადამიანი კვდება, იწყება მისი ახალი ცხოვრება, რომელიც მან უწინდელი ქმედებებით დაიმსახურა. თუკი ის გულწრფელ მორწმუნეთაგანი იყო და მხოლოდ ერთადერთ ალლაჰზე ლოცულობდა, მისი საფლავი სინათლით გაივსება. თუკი ის ამქვეყნიურ ცხოვრებაში უპირატესობას ეშმაკის ჩაგონებებს აძლევდა, მისი პირველი საცხოვრებელი (საფლავი) მწარე ტკივილების ასატანად იქნება გადაიქცევა. პირველსა თუ მეორე მდგომარეობაში ადამიანი განკითხვის დღემდე დარჩება. როგორც უზენაესი ალლაჰი ბრძანებს: „საფლავები - ეს არის დასაფიქრებელი

ადგილი“. ალლაჰის შუამავალი ერთ-ერთ ჰადისში ამბობს: „თავდაპირველად მე გიკრძალავდი თქვენ საფლავების მონახულებას, მაგრამ ახლა მე გიბრძანებ გააკეთოთ ეს იმიტომ, რომ საფლავები თქვენ განკითხვის დღეს შეგახსენებთ.“ ახლა მივდივართ ჩვენ საფლავებზე და ვხედავთ, რომ ყველა საფლავი ერთნაირია. დიახ, არის მცირეოდენი განსხვავება: ზოგი კარგად მოვლილია, ზოგს ზედმეტიც კი მოსვლია, შეუღებავს კიდეც, მაგრამ მაინც ყველა ერთნაირად გამოიყურება, ამით რაზე უნდა დავფიქრდეთ? იმაზე, თუ შიგნით რა ხდება, იქ კი ყველაფერი სხვაგვარადაა. საფლავი შეიძლება შეღებილი, მოკაზმული იყოს, მაგრამ თუკი შიგნით ცეცხლია გაჩაღებული, ვერც ერთი მორთულობა მას ვერ გადაარჩენს. ვიდრე ჩვენ საფლავების მონახულება შეგვიძლია, მოდით დავფიქრდეთ სიკვდილზე, ის ხომ ერთ დროს მაინც უნდა გვეწვიოს. ალლაჰის შუამავალმა გვიჩვენა, რომ საფლავებზე მოსულები ასე მივსალმებოდით მიცვალებულებს: “მშვიდობა თქვენდა, ამ ცხოვრების ბინადრებს, მართლმორწმუნე მუსლიმებს, და, ჭეშმარიტად, ჩვენც უზენაესი ალლაჰის ნებით გიერთდებით თქვენ. და ალლაჰი ჩვენგან იმათ შეინყალებს, ვინც ჩვენგან ადრე წავიდა და მათაც, ვინც დიდხანს დარჩა და მე შევთხოვ ალლაჰს გათავისუფლებას ჩემთვისაც და თქვენთვისაც.“ აი, ეს გვიანდერძა ჩვენ მუჰამმედ შუამავალმა (ს.ა.ვ.). ამიტომ დღევანდელი ჩვენი თემის მიზანია არა ვინმეს შეშინება, არამედ გამოღვიძება, ჩვენ სიცოცხლე იმისთვის არ მოგვცემია, რომ ის თავის დინებაზე მივუშვათ. ცხოვრება შანსია, რომლის ხელიდან გაშვების შემთხვევაში მეორეს ვერასოდეს ვერ მივაგნებთ. არ დაკარგოთ ის, დააფასეთ, და რაც მთავარია, ისარგებლეთ მისით საჭიროებისამებრ. დაე უზენაესი ალლაჰი დაგვეხმაროს ჩვენ ამ საქმეში და დაგვიცვას იმ საშინელი ცეცხლის წამებისაგან. აამინ!

რუსლან აზაშვილი

ყადირის ღამის როლი ისლამში

ყადირის ღამე იმ მნიშვნელოვან ღამე-მეთაგან ერთ-ერთია, რომელიც ყურანის ზეგარდმოვლენასთან ასოცირდება. ეს ძვირფასი ღამე იმით გამოირჩევა სხვა ღამეებისგან, რომ ამ დროს ღვთიურმა სიტყვებმა გააბრწყინა და გაანათა მთელი მსოფლიო. კიდევ ერთხელ სრულიად კაცობრიობას მიეცა ჭეშმარიტი რწმენით აღჭურვის საშუალება. რა თქმა უნდა, როგორც წმინდა შუამავალისთვის, ასევე თანამიმდევრებისთვის და საზოგადოების გარკვეული ფენისთვის რთული აღმოჩნდა ამ ტვირთის ტარება, თუმცა მოსალოდნელი ჯილდოც შესაბამისად დიდი და შეუფასებელი იყო. ღვთიური ზემოთაგონების გარდმოვლენიდან მთელ სამყაროს სიმშვიდისა და ნდობის სხივი მოეფინა, როცა ცის კაბადონი და მონანიების კარები გაიხსნა.

უზენაესმა ალლაჰმა ყადირის ღამეს, მისი ღირსებისა და ისლამის სამყაროსთვის უდიდეს მნიშვნელობასთან დაკავშირებით სურა „ყადირი“ მოავლინა და მასში მკაფიოდ განმარტა ამ ღამის ნიშანდობლიობა მორწმუნეებისთვის.

„უეჭველად, ჩვენ ზეგარდმოვავლინეთ იგი (წმინდა ყურანი) ყადირის ღამეს! რას გამცნობს შენ, რას ნიშნავს ყადირის ღამე? ყადირის ღამე ათას თვეზე უფრო უკეთესია! ღმერთის ნებით გადმოდიან ანგელოზები და სული (ჯებრაილი) ყოველი ბრძანების შესასრულებლად. ის ღამე ცისკრის ამოსვლამდე მშვიდობითა და ბედნიერებითაა აღსავსე!“. (სურა ყადირი, აიათი 1-5)

გარდა ამისა, ყადირის ღამესთან დაკავშირებით უკეთილშობილესი შუამავალი გვასწავლის:

მას, ვინც რწმენითა და უზენაესი ალლაჰისგან მაღლის მოპოვების მოლოდინით ყადირის ღამეს ღვთისმსახურებაში გაა-

ტარებს, ჩადენილი ცოდვები მიეტევება. (ბუჰარი სევმი 6)

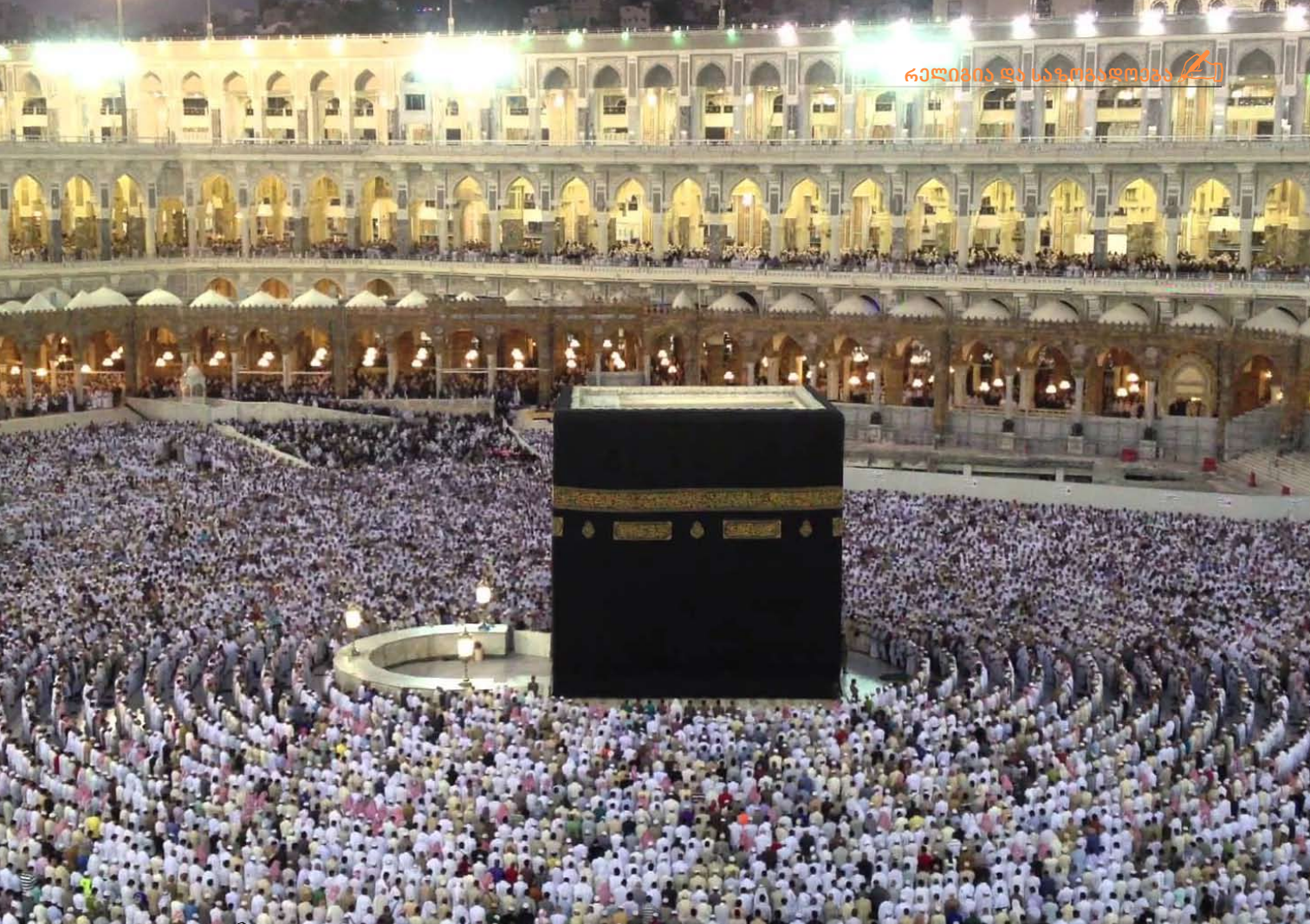
წმინდა ყურანი, მართლაც, ამოუწურავი ხაზინაა, რომლის კაშკაშა სხივი კაცობრიობის ყოველ ეპოქას მოიცავს. მისი ზნეობრივი და სრულყოფილების პრინციპები განკითხვის დღემდე მისთვის ჩვეულ სიფაქიზეს შეინარჩუნებს. ამის დასტურად წმინდა ყურანში სურა ჰიჯრის მე-9 აიათში წერია:

„უეჭველად, ჩვენ გარდმოვავლინეთ შეხსენება (ყურანი) და, უეჭველად, ჩვენ დამცველნი ვართ მისი. (მისი რაიმე ფორმით შეცვლა წარმოუდგენელია. იგი უზენაესი ალლაჰის მფარველობის ქვეშაა.)“

ყურანი გონებისა და გულის უშრეტი სამკურნალო წყაროა. ადამიანმა მხოლოდ და მხოლოდ წმინდა ყურანის წყალობით შეიძლება გაჩენილები გამჩენის სიყვარულით შეიყვაროს, რწმენა — სიძლიერედ, სიყვარული — მორჩილებად, ხოლო სიკვდილი მარადიულ სიცოცხლედ გაითავისოს.

ამ მაღლმოსილებით აღსავსე ღამეს შევეცადოთ, განვიკითხოთ საკუთარი თავი და ნებისთნე უნებლიედ ჩადენილი ცოდვების გამო გამჩენს პატიება შევსთხოვოთ. ყადირის ღამეს, რომლის ჯილდოც განუსაზღვრელია, ვეცადოთ გულები და გრძნობები ცუდი და ბოროტი ზრახვებისგან განვიწმინდოთ. აგრეთვე ურთიერთსიყვარულისა და მიტევების მიმართულებით ახალი ნაბიჯები გადავდგათ.

უზენაესმა ალლაჰმა ყველა მორწმუნეს მოგვცეს ძალა და შესაძლებლობა იმისა, რომ ეს ღამე ღირსეულად გავატაროთ, გამჩენს წრფელი გულით შევსთხოვოთ პატიება და გულმოდგინედ ვეცადოთ მისი კმაყოფილების დამსახურებას.

ზეზუტ სოჭოვანიძე

ბოლომ ვილოცოთ თეოვები?

თერავიჰის ლოცვა რამაზნის თვეში სრულდება და ოცი მუხლისგან შედგება. ის, როგორც მამაკაცებისთვის, ასევე ქალებისთვის, სუნნეთი მუეჟქედია. თერავიჰ ნამაზი სუნნეთია მათთვის, ვინც საპატიო მიზეზებისა და მოგზაურობის გამო ვერ დაცივა მარხვა. უმჯობესია ეს ლოცვა მეჩეთში ჯამაათთან ერთად შესრულდეს. თუმცა როგორც ინდივიდუალურად, ასევე ჯამაათთან ერთად მისი შესრულება ოჯახებშიც შეიძლება. უკეთილშობილესი შუამავალი ბრძანებს:

“ნარსული ცოდვები მიეტევება მას, ვინც რამაზნის თვეში ღამეებს ღვთისმსახურებაში გაატარებს, დაიჯერებს მადლიანობას და ჯილდოს მხოლოდ უზენაესი ალლაჰისგან დაელოდება”. (რიაზუს სალიჰინ, ტომი II, გვ. 467)

როგორ სრულდება თერავიჰ ნამაზი?

თერავიჰ ნამაზის შესრულება მხოლოდ ძილისწინა ნამაზის შემდეგ შეიძლება. ვითორი ნამაზი რამაზნის თვეში, ჩვეულებრივ, თერავიჰ ნამაზის შემდეგ სრულდება. თუმცა ვითორი ნამაზის შესრულება თერავიჰ ნამაზის წინ დასაშვებია.

20-მუხლიან თერავიჰ ნამაზში სალამის მიცემა შეიძლება ყოველი ორი, ან ყოველი ოთხი მუხლის შემდეგ. ორივე შემთხვევაში შესაძლებელია ნამაზის შესრულება და ასე ოცი მუხლის სრულყოფა.

ჯამაათით თარავიჰ ნამაზის შესრულება (ორ-ორ მუხლად)

თერავიჰ ნამაზის შესრულება იწყება ძილისწინა ნამაზის ფარძისა და სუნნეთის შემდეგ.

იმამის განზრახვა: „განვიზრახე ალლაჰის გულისთვის თერავიჰ ნამაზის შესრუ-

ლება, იმამობა გავუწიო მათ, ვინც მე მომცე-
ვება“, წარმოითქმება „აღლაჰუ ექბერ“ და
იმამი ხელებს მუცელზე დაიწყობს.

იმამის მიმყოლი ჯამაათის განზრახვა:
„განვიზრახე, აღლაჰის გულისთვის, იმამ-
ზე მიყოლით თერავიჰ ნამაზის შესრულე-
ბა“. იმამის თექბირის შემდეგ ჯამაათიც
ასევე წარმოთქვამს თექბირს და ხელებს
მუცელთან შეაერთებს.

ამის შემდეგ იმამი და ჯამაათი ჩურჩუ-
ლით ვედრება „სუბჰანეს“ კითხულობენ.
იმამი ჩურჩულით კითხულობს „ელუზუ
ბისმილლაჰს“, ხოლო ჯამაათი ამ დროს
ჩუმადაა. შემდეგ იმამი ხმამაღლა იწყებს
სურა „ფათიჰას“ და ყურანის სხვა სურას
კითხვას. იმამი და ჯამაათი ასრულებენ
რუქულს, სეჯდეს, რის შემდეგაც მეორე
მუხლზე დგებიან.

იმამი ისევ ჩურჩულით კითხუ-
ლობს „ბისმილლაჰს“, შემდეგ ხმა-
მაღლა კითხულობს „ფათიჰას“ და
სხვა სურას, შემდეგ ყველანი ას-
რულებენ რუქულს და სეჯდეს და
სხდებიან.

ამ მდგომარეობაში თანმიმ-
დევრობით კითხულობენ „ეთ-
თეხიიათუს“, „სალავათს“, ვედ-
რებას „რაბენაა აათინას“, შემდეგ
აძლევენ სალამს: თავს მარჯვნივ
და მარცხნივ აბრუნებენ და წარმო-
თქვამენ: „ესსალაამუ ალექუმ ვე რაჰ-
მეთულაჰ“. ასე ორი მუხლი თერავიჰი
დასრულებულად ჩაითვლება.

ზემოთ ჩამოთვლილი მოქმედებები
10-ჯერ ორ-ორ მუხლად მეორდება და
ამგვარად მუხლების რიცხვი აღწევს 20-ს.
ამის შემდეგ ჯამაათით ასრულებენ ვითრი
ნამაზის სამ მუხლს.

თერავიჰ ნამაზის შესრულება ინდივი-
დუალურად და ორ-ორ მუხლად.

ასეთ დროს თერავიჰ ნამაზი სრულდე-
ბა ისევე, როგორც დილის ნამაზის სუნნე-
თი. განზრახვა: „აღლაჰის გულისთვის გან-
ვიზრახე თერავიჰ ნამაზის შესრულება“

ორმუხლიანი ნამაზი მეორდება 10-
ჯერ და ასე მუხლების რაოდენობა მი-
აღწევს ოცს. ამის შემდეგ სრულდება ვით-

რი ნამაზის 3 მუხლი.

ჯამაათით თერავიჰ ნამაზის შესრუ-
ლება ოთხ-ოთხ მუხლად.

იმამი, რომელმაც უნდა გაუძღვეს ნა-
მაზს, და ასევე ჯამაათიც სანყის თექბირს
წარმოთქვამენ და ხელებს მუცელთან შე-
იკრავენ. შემდეგ იმამი და ჯამაათი ჩურჩუ-
ლით ვედრება „სუბჰანეს“ კითხულობენ.
იმამი ჩურჩულით კითხულობს „ელუზუ ბეს-
მელეს“, ხოლო ჯამაათი ამ დროს ჩუმადაა.
შემდეგ იმამი ხმამაღლა იწყებს სურა „ფა-
ტიჰას“ და ყურანის სხვა სურას კითხვას.
იმამი და ჯამაათი ასრულებენ რუქულს და
სეჯდეს, რის შემდეგაც მეორე მუხლზე
დგებიან.

იმამი ჩურჩულით კითხულობს „ბის-
მილლაჰს“, შემდეგ ხმამაღლა კითხულო-
ბს „ფათიჰას“ და სხვა სურას, შემდეგ
ყველანი ასრულებენ რუქულს, სეჯ-
დეს და სხდებიან. ამ მდგომარეობაში
თანმიმდევრობით კითხულობენ „ეთ-
თეხიიათუს“, „აღლაჰუმმე სალ-
ლისა და აღლაჰუმმე ბარიქს“.

მესამე მუხლზე იმამი და ჯა-
მაათი ჩურჩულით კითხულობენ
„სუბჰანეს“, იმამი ჩურჩულით
კითხულობს „ელუზუ-ბისმილ-
ლაჰს“, შემდეგ ხმამაღლა კითხულო-
ბს „ფათიჰას“ და სხვა სურას. იმამი
და ჯამაათი ასრულებენ რუქულს,
სეჯდეს და მეოთხე მუხლზე დგებიან.

იმამი ჩურჩულით კითხულობს „ბის-
მილლაჰს“, ხმამაღლა კითხულობს „ფა-
ტიჰას“ და სხვა სურას, შემდეგ ყველა-
ნი ასრულებენ რუქულს და სეჯდეს და
სხდებიან.

ამ მდგომარეობაში თანმიმდევრობით
კითხულობენ „ეთთეხიიათუს“, „საღლი ბა-
რიქს“, ვედრებას „რაბენაა აათინას“, შემ-
დეგ აძლევენ სალამს: თავს მარჯვნივ და
მარცხნივ აბრუნებენ და წარმოთქვამენ:
„ესსალაამუ ალექუმ ვე რაჰმეთულაჰ“.

ზემოთჩამოთვლილი მოქმედებები მე-
ორდება ხუთჯერ ოთხ-ოთხ მუხლად, ამგ-
ვარად მუხლების რიცხვი აღწევს 20-ს.

 მიხეილ გულაბი

რამაზან ბაირამი

რამაზნის მთვარე მუსლიმთა ყველაზე ძვირფასი და მნიშვნელოვანი თვეა. წმინდა ყურანში ნათქვამია:

„რამადანის თვეა, რომელშიც ზემოვლინებული იქნა ყურანი ჭეშმარიტ გზად ხალხისთვის და ცხად ცნობარად ჭეშმარიტი გზისა და განმასხვავებლად ჭეშმარიტებისა ბათილისგან...“ (სურა ბაყარა, აიათი 185).

სწორედ, რამაზნის მთვარეში მუსლიმები ცდილობენ გაიწმინდონ როგორც ფიზიკურად, ასევე სულიერადაც, ამ თვეში, როგორც გადმოცემით ვიცით, იხსნება სამოთხის და იკეტება ჯოჯოხეთის კარები, ამ თვეში იბოჭებიან ყველაზე ძლიერად ეშმაკები, რათა არაფერი ავნონ მუსლიმებს, არ შეაცდინონ ისინი და არ გადაახვევინონ ჭეშმარიტების გზიდან. სწორედ, ამ თვეშია მობილიზებული მილიონობით მუსლიმი

უფრო მეტი ღვთისმსახურებისათვის, უფრო გულმოდგინე მონანიებისთვის, უფრო მეტი ვედრებისა და მეტი სიკეთისათვის. რამაზნის თვე, მართლაც, დასტურია თითოეული მუსლიმისთვის, რომ დღის განმავლობაში უარი თქვას საარსებო მოთხოვნებზე: ჭამა-სმაზე, საკუთარი სურვილების დაკმაყოფილებაზე, ჩაეტიოს იმ განსაზღვრულ ჩარჩოში, რომელსაც ნამდვილი მუსლიმის სახე ჰქვია. მუსლიმთათვის რამაზანი უზენაესი ალლაჰის ფასდაუდებელი საჩუქარია. ამ თვის სინმიდან და სიფაქიზე თითოეული მუსლიმის საქციელსა და ქმედებებზეა დამოკიდებული. ეჭვი არ არის, რომ მთელი მსოფლიოს მუსლიმები რამაზნის მთვარეს განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებენ; ის თავდავიწყებით უყვართ, მას ელოდებიან, მისთვის ემზადებიან, მას იხსენებენ, მასზე ყვებიან, ჯერ კიდევ მის მოსვლამდე

ორშაბათობით და ხუთშაბათობით იმარხულონ და სხვა. რამაზნის მთვარის მარხვით გატარების შემდეგ თითოეული მუსლიმის ნებისყოფა გამოცდას გადის, რადგან შერბილებულია გული, გაფაქიზებულია გრძნობები. რამაზნის სადღესასწაულო დღეები ღვთაებრივი საჩუქარია, რომელიც მუსლიმ ჯამაათს ერთმანეთთან გულწრფელი სიხარულით აკავშირებს. რამაზნის დღესასწაულზე თითოეული მუსლიმი ცდილობს, გამონახოს შესაძლებლობა და მიულოცოს თავის ახლობლებსა და მეგობრებს მარხვის დასრულება, ილოცოს ბაირამისთვის განსაკუთრებული ნამაზი და აღავლინოს ვედრება. თუკი ამ დღეებში ვერ ახერხებ ვინმეს ნახვას, შესაძლებელია წერილებით, სატელეფონო ზარით, შეტყობინებებით იმ დიდი სიხარულის გაზიარება, რასაც რამაზან ბაირამი ჰქვია. სადღესასწაულო ლოცვა (ბაირამ ნამაზი) მუსლიმი მორწმუნის სულიერი აღმავლობის პიკია, ამ დროს მუსლიმები ემადლიერებიან უზენაეს ალლაჰს, აღავლენენ მისთვის ლოცვებს და ვედრებებს. განსაკუთრებული ბარაქათი მდგომარეობს იმაში, რომ მუსლიმები სადღესასწაულო ლოცვის შემდეგ ერთმანეთს ეხვევიან და ულოცავენ ამ დიდ დღესასწაულს. ამ დღის სიხარულით განსაკუთრებულ აღტაცებას ბავშვები გამოხატავენ. რამაზან ბაირამის დღეებში მათ გამოაწყობენ ახალ ტანისამოსში, ბიჭები მამებთან ერთად მიდიან მეჩეთში სალოცავად, გოგონები კი თავიანთ დედებს სადღესასწაულო სუფრის განწყობა-მომზადებაში ეხმარებიან. რამაზან ბაირამის დღე არის სტუმრების მიღება-გაცილებისა და ახლობლების, ნათესავების მონახულების დღე. მუსლიმები ცდილობენ, მოინახულონ ნათესავები, მეგობრები, ნაცნობები, მეზობლები, ავადმყოფები, მოხუცები, მარტოხელები. უმცროსები მიდიან უფროსებთან მისალოცად. ამ საზემო დღეს ნებისმიერი მუსლიმის ოჯახის კარები ღია

სტუმართა მისაღებად, მასპინძლები მზად არიან, საუკეთესო კერძითა თუ ტკბილეულით გაუმასპინძლდნენ სტუმრებს, მიართვან საგანგებოდ მომზადებული ნუგბარი და ტკბილი სასმელი. რამაზან ბაირამი არის წაჩხუბულების შერიგების, მიტევების, პატიებისა და კეთილგანწყობის დღე. ცნობილია ისლამის შარიათით, რომ მუსლიმის მუსლიმზე გაბრაზება სამ დღეზე მეტხანს არ შეიძლება. რამაზან ბაირამის დღესასწაული - ეს არის მუსლიმი მორწმუნის მუდმივ საცხოვრისზე, სიცოცხლესა და სიკვდილზე, განკითხვის დღეზე, სამოთხესა და ჯოჯოხეთზე დაფიქრების, გაანალიზების დღე. რამაზან ბაირამი - ეს არის ნამაზების ლოცვის, თექბირების, ზიქრის, სადაყას გაცემის, ღარიბთა მხარდაჭერის დღე, განსაკუთრებით იმათთვის, ვისაც არ ჰყავთ ახლობლები, მატერიალური დახმარება რომ სჭირდება. და ბოლოს, ახლობლებისა და ნათესავების საფლავების მონახულებისას არ შეიძლება ამ საკითხმა არ ააღელვოს მუსლიმები: ჭეშმარიტი დღესასწაული დგება იმქვეყნად (ახირეთში), როცა უზენაესი ალლაჰი იხმოზს თავისთან გულწრფელ მორწმუნეებს, ცოცხალი გულებით მუსლიმებს, რომ შევიდნენ სამოთხის ბაღებში. დაე, რამაზან ბაირამი იქცეს თითოეული მუსლიმისათვის ამქვეყნიური ცხოვრების ჭეშმარიტ განსახიერებად. აამინ.

როგორ ილოცება ბაირამ ნამაზი?

ბაირამი არის ყველა მუსლიმის დღესასწაული. ჯამაათით ბაირამ ნამაზის შესრულება მორწმუნეთა ძმობისა და ერთობის სიმბოლოა. ბაირამი წარმოადგენს ალლაჰის წყალობას. ის მუსლიმთა შერიგებასა და დაახლოებაში დიდ როლს ასრულებს. ბაირამი ამავედროულად ერთმანეთის ნახვის დღეა.

რამაზან ბაირამი

ვისთვისაც ჯუმა ნამაზი აუცილებელია, ბაირამ ნამაზი ვაჯიბს წარმოადგენს. ბაირამ

ნამაზი შედგება ორი მუხლისგან და სრულდება ჯამაათით. ამ ნამაზში ეზანი და ყამეთი არ იკითხება. ამ დროს ხუთზე (ქადაგება) არის სუნეთი და იკითხება ნამაზის შემდეგ. (ჯუმა ნამაზის ხუთზე (ქადაგება) არის ფარდი და იკითხება ფარდი ნამაზის წინ.

ბაირამ ნამაზი სხვებისგან იმით განსხვავდება, რომ მასში არის ექვსი დამატებითი თექბირი, ანუ „ალლაჰის დიდების, ალლაჰუ ექბერ-ის წარმოთქმა“. სამი პირველ მუხლზე და სამიც—მეორეზე. ამას „ზევაიდი“, ანუ დამატებითი თექბირები ეწოდება.

პირველი მუხლი:

1. ჯამაათი იმამის უკან რიგებად დგება. წარმოთქვამენ განზრახვას: „განვიზრახე, ალლაჰისთვის, იმამზე მიყოლით რამაზან ბაირამის ნამაზის შესრულება“.

2. იმამი აღმართავს ხელებს და წარმოთქვამს: „ალლაჰუ ექბერ“, ჯამაათი იმეორებს ამ სიტყვებს, შემდეგ მომლოცველები ხელებს მუცელზე იწყობენ.

3. იმამი და ჯამაათი ჩურჩულით კითხულობენ ვედრება „სუბჰანექს“. ამის შემდეგ წარმოითქმება სამი დამატებითი თექბირი შემდეგნაირად:

პირველი თექბირი: იმამი ხმამაღლა (ჯამაათი ჩურჩულით) წარმოთქვამს თექბირს „ალლაჰუ ექბერ“, აღმართავს რა ამ დროს ხელებს (როგორც საწყისი თექბირის დროს), შემდეგ ხელებს დაბლა დაუშვებს.

მეორე თექბირი: ხანმოკლე პაუზის შემდეგ იმამი ანალოგიურად წარმოთქვამს მეორე თექბირს და ხელებს უშვებს.

მესამე თექბირი: გააკეთებს რა მცირე პაუზას, იმამი წარმოთქვამს მესამე თექბირს და ხელებს აერთებს. ჯამაათი იმამის ყველა მოქმედებას იმეორებს.

4. იმამი ჩურჩულით კითხულობს „ელუზუ ბილაჰს“, ხმამაღლა კითხულობს სურა „ფათიჰას“ და კიდევ ყურანიდან სხვა სურას. ჯამაათი ამ დროს არაფერს კითხულობს, მხოლოდ იმამს უსმენს.

5. იმამი და ჯამაათი ასრულებენ სეჯდეს და რუქულს, რის შემდეგაც დგებიან მეორე მუხლზე და ხელებს მუცელზე იწყობენ.

მეორე მუხლი:

6. იმამი ჩურჩულით კითხულობს „ბის-მილლაჰს“, შემდეგ ხმამაღლა სურა „ფათიჰას“ და სხვა სურას. შემდეგ ისევე, როგორც პირველ მუხლზე, იმამი ხმამაღლა წარმოთქვამს სამ თექბირს „ალლაჰუ ექბერ“ და აკეთებს პაუზებს მათ შორის. მესამე თექბირის შემდეგ, ხელების შეუერთებლად, ამბობს რა „ალლაჰუ ექბერს“, ასრულებს რუქულსა და სეჯდეს, რის შემდეგაც ვსხდებით.

7. ამ მდგომარეობაში იმამი და ჯამაათი ჩურჩულით, თანმიმდევრულად კითხულობენ „ეთთეჰიიათუს“, „ალლაჰუმმე სელლი და ალლაჰუმმე ბარიქს“, ვედრება „რაბბენაა აათინაა“-ს და შემდეგ აძლევენ სალამს — თავს აბრუნებენ ჯერ მარჯვნივ, შემდეგ მარცხნივ, რა დროსაც წარმოთქვამენ: „ეს-სელაამუ ალეიქუმ ვე რაჰმეთულაჰ“. ნამაზის შემდეგ იმამი კითხულობს ხუთბეს (ქადაგებას), ხოლო ჯამაათი გულდასმით უსმენს. ხუთბეს დასრულების შემდეგ ბაირამის ნამაზიც დასრულდება.

დიადმა გამჩენმა ყველა მორწმუნეს სულიერი სიმშვიდით, მტკიცე რწმენითა და ჯანმრთელობით მოგვასწრას რამაზან ბაირამს.

 უშანგი მთლქვაბუ

ფითრის მოწყალეობა და მისი მნიშვნელობა

ფითრის მოწყალეობა არის ის ქონებრივი ღვთისმსახურება, რომელიც თავისთვისა და მისი მზრუნველობის ქვეშ მყოფი პირებისთვის უნდა გაილოს იმ მუსლიმმა, რომელმაც მოესწრო რამაზნის ბაირამს და ძირითადი მოთხოვნების გარდა გარკვეული რაოდენობის მატერიალური შესაძლებლობა გააჩნია.

ფითრის მოწყალეობა მთვარისეული კალენდრის მიხედვით მე-2 წელს, შაბანის თვეში, დაწესდა. ფითრის რელიგიურ ვალდებულებას ცხადყოფს წმინდა შუამავლის ჰადისები, რომლებიც ასახავს იმასაც, რომ იგი შუამავლის სიცოცხლეშიც სრულდებოდა.

ებუ საიდ ელ ჰუდრის მიერ გადმოცემულ ჰადისში ნათქვამია: „ჩვენ წმინდა შუამავლის სიცოცხლეში ფითრის მოწყალეობას საკვები პროდუქტებიდან გავცემდით. მაშინ ჩვენ საკვებად –ხურმას, ქერს, ქიშმიშსა და ცხიმგამოცლილ ყველს ვიყენებდით“. (ბუჰარი, ზეჟათი, 76; მუსლიმ ზეჟათი, 12)

ფითრის მოწყალეობის მნიშვნელობა.

აბდულლაჰ ბინ აბბასის მიერ გადმოცემულ ჰადისში ნათქვამია, რომ ფითრის მოწყალეობა მარხულ ადამიანს ფუჭი და საძრაბი სიტყვებით გამოწვეულ ცოდვებისგან ათავისუფლებს და ასევე იმისათვის, რომ ღარიბებმაც სურსათის შეძენა შეძლონ აუცილებელია ფითრა რამაზანის ბაირამის

ლოცვამდე გაიცეს. (ებუ დავუდი, ზექათი 17; მუსნედი II, 277) როგორც ჰადისიდან ირკვევა, ფითრის მოწყალეობა მარხული მუსლიმის ღვთისმსახურებას სრულყოფს და მას ყოველგვარი ნაკლოვანებისგან ათავისუფლებს. პარალელურად, ის აძლევს საშუალებას ღარიბებს, რომ ბაირამის სიხარული გაიზიარონ.

ფითრის მოწყალეობა, ზექათისგან განსხვავებით, უფრო მასშტაბურ ხასიათს ატარებს. გამომდინარე აქედან, უამრავი მუსლიმი იზიარებს ისეთ სიხარულს, როგორიცაა ღარიბებისთვის დახმარება.

ღარიბებს, რომლებმაც მთელი თვის განმავლობაში მარხვით შეიძინეს სულიერი სიძლიერე, მატერიალური სიძლიერეც თან დაერთვებათ და ისინი მდიდრებთან ერთად სადღესასწაულო ზეიმს სიხარულით შეხვდებიან. ასე კი საზოგადოებაში ერთიანობა და ურთიერთსიყვარული დაისადგურებს.

ფითრის მოწყალეობასთან დაკავშირებული პასუხისმგებლობა.

იმისათვის, რომ ფითრის მოწყალეობა პიროვნებაზე სავალდებულო იყოს, საჭიროა ის რამაზნის ბაირამს ცოცხალი მოესწროს. ამიტომაც ფითრის მოწყალეობა ფიქიჭის წყაროებში „ზექათურ რეს“, ანუ „საკუთარის თავის ზექათის“ ფორმაშია მოხსენებული. სხვაგვარი განმარტებით კი ფითრის მოწყალეობა უზენაესი ალლაჰის მიერ პიროვნებისთვის ბოძებული სიცოცხლის სანაცვლოდ მაღლიერების გამოხატვის მიზნით არის დაკანონებული. გარდა ამისა მუსლიმი, რომელსაც აღნიშნული ღვთისმსახურების შესრულება ხვდა წილად, ფითრის მოწყალეობის გაცემით გამოხატავს თავის უსაზღვრო

მაღლიერებას უზენაესი ალლაჰის წინაშე. უნდა ვიცოდეთ, რომ ფითრის მოწყალეობის გასაცემად არ არის აუცილებელი ის პირობა, რომ ადამიანს თვის განმავლობაში მარხვა დაცული უნდა ჰქონდეს.

რაც შეეხება ის ღარიბი მუსლიმი, რომელსაც არ გააჩნია საკუთარი თავის საკმარისი სარჩო და მოესწრება რამაზნის ბაირამს, თავისუფალია ფითრის მოწყალეობის გაცემის ვალდებულებისგან. სამისოდ საჭიროა გარკვეული პირობების არსებობა.

ფითრის მოწყალეობასთან დაკავშირებული ჰადისები გვამცნობს, რომ სავალდებულოა ფითრა ყველა მუსლიმმა გადაიხადოს. იმისთვის, რომ ადამიანს ფითრის მოწყალეობის გადახდა დაეკისროს, არსებობს გარკვეული პირობები:

1. უნდა იყოს მუსლიმი:

ისლამის სწავლები ერთიანად თანხმდებიან იმაზე, რომ ფითრის მოწყალეობის

გადახდა ეკისრება მას, ვინც არის მუსლიმი. მეორე მხრივ, ჰანეფი მეზჰების მიმდევარი სწავლულები ამბობენ იმისაც, რომ მუსლიმი ადამიანი ვალდებულია გადაიხადოს იმ მუსლიმის ფითრა, რომელიც მისი უზრუნველყოფის ქვეშ არის.

2. სიმდიდრე: ჰანეფი მეზჰების მიხედვით, იმისათვის, რომ პიროვნებას ფითრის მოწყალეობა დაეკისროს, საჭიროა იყოს მდიდარი. თუმცა ამ შემთხვევაში სიმდიდრე ისე არ განისაზღვრება, როგორც ზექათის დროს. პიროვნება უნდა ფლობდეს 80 გრამ ოქროს, ან 595 გრამ ვერცხლის ტოლფას ქონებას. არც ის არის სავალდებულო, რომ არსებულ ქონებრივ სიმდიდრეს ერთი წლის განმავლობაში ვფლობდეთ. არც ის არის აუცილებელი, რომ ქონებას ახასიათებდეს

მატების თვისება.

ჰანეფი მეზჰების მიხედვით, ის, ვისაც გააჩნია საცხოვრებელი, სახლი, ქონება, ტანსაცმელი, გადასაადგილებელი საშუალება, ოჯახის ერთი წლის სარჩო, არ აქვს ვალეები და მისი ქონება შეადგენს 80 გრამ ოქროს, ან 595 გრამ ვერცხლის ღირებულებას, ვალდებულია ფითრის მოწყალება გადაიხადოს.

პიროვნება, რომელიც ქონებრივი სიმიდრიდან გამომდინარე ვალდებულია, გადაიხადოს ფითრის მოწყალება, მაგრამ თუ რამაზნის მთვარის დასრულებამდე აღნიშნულ ქონებას დაკარგავს და მისი სიმიდრე განსაზღვრული რაოდენობით ქვევით დაინვეს, არ თავისუფლდება ფითრის მოწყალების გადახდისგან. თუკი პიროვნება გარდაიცვლება, მისი ფითრის მოწყალების გადახდა არ არის სავალდებულო. მაგრამ თუ მემკვიდრეები გამოთქვამენ გადახდის სურვილს, რა თქმა უნდა, უკეთესია. ასევე უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ, ფიქიჰის სწავლულების უმრავლესობის აზრით, მემკვიდრეობიდან უნდა მოხდეს ფითრის მოწყალების გაცემა.

კლასიკურ წყაროებში საუბარია იმაზე, რომ ფითრის მოწყალების გაცემისთვის საჭიროა, პიროვნება იყოს თავისუფალი, რაც იმას ნიშნავს, რომ მონები ფითრის მოწყალების გადასახადიდან თავისუფალნი არიან.

პასუხისმგებლობა: ისლამის სამართლამცოდნეების უმრავლესობის აზრით, ფითრის მოწყალების გაცემის ქონებრივი პასუხისმგებლობა მნიშვნელოვანია და ამისათვის აუცილებელი არ არის პიროვნება იყოს მონიფებულობის ასაკს მიღწეული და გონებრივად განვითარებული.

პასუხისმგებლობა მზრუნველობის

ქვეშ მყოფთა მიმართ

იმისათვის, რომ პიროვნებამ საკუთარის გარდა სხვისთვის ფითრის მოწყალება გასცეს, საჭიროა, იყოს მის მზრუნველობას დაქვემდებარებული.

მუსლიმს, რომელსაც გააჩნია შესაბამისი ქონებრივი სიმიდრე, ვალდებულია, მისი მზრუნველობის ქვეშ მყოფი იმ პიროვნებებისთვის გასცეს ფითრის მოწყალება, რომლებსაც არ გააჩნიათ ხელსაყრელი პირობები, არიან არასრულწლოვანები, ან გონებრივად განუვითარებელნი.

დრო: ჰანეფი მეზჰების მიხედვით, ფითრის მოწყალება რამაზან ბაირამის პირველ დღეს, გამთენიისას, უკვე გაცემული უნდა იყოს. ამრიგად, იმ დღეს, როდესაც მარხვა აკრძალულია, ფითრის მოწყალება ღარიბი მუსლიმების გახარებას ისახავს მიზნად.

ჰანეფი მეზჰების მიხედვით, იმ პიროვნებისთვის, რომელიც ბაირამის ღამეს დაიბადება, ან მიიღებს ისლამს, ფითრის მოწყალების გაცემა სავალდებულოა.

ფითრის მოწყალების გაცემის დრო:

თავდაპირველად უნდა აღინიშნოს, რომ ფითრის მოწყალება ოთხივე მეზჰების მიხედვით, რამაზნის ბაირამამდე ერთი, ან ორი დღით ადრე, ან კიდევ ბაირამ დღეს, დილის ნამაზიდან ბაირამის ნამაზის ლოცვამდე, შესაძლებელია.

აღნიშნულ დროზე ადრე, ან გვიან გაცემასთან დაკავშირებული მოსაზრებები ასეთია:

ჰანეფი მეზჰების სწავლების ძირითადი მოსაზრების მიხედვით, ფითრის მოწყალება შეიძლება გაიცეს რამაზნის თვის დაწყების დღიდან. თუმცა არსებობს იმის მოსაზრებაც, რომ ის გაიცეს რამაზნის დაწყებამ-

დეც. იმ შემთხვევაში, თუკი ფიტორის მოწყალეობა ბაირამის ლოცვამდე არ გაიცა, მისი პასუხისმგებლობა ისევ ძალაში რჩება და პირველივე შესაძლებლობის შემთხვევაში უნდა გაიცეს.

როგორც წმინდა შუამავლის ჰადისებშია მოწოდებული, ფიტორის მოწყალეობის ბაირამის წინ ერთი, ან ორი დღით ადრე გადახდა უკეთესია. ვინაიდან ასე ღარიბებიც მდიდრებთან ერთად ხალისით შეხვდებიან რამაზნის ბაირამს. მიუღებელია ფიტორის მოწყალეობის ბაირამის შემდეგ გადახდა, მაგრამ, რადგან მისი გადახდის პასუხისმგებლობა ძალაში რჩება, ბაირამის შემდეგ პირველივე ხელსაყრელ მომენტში უნდა გაიცეს.

ფ ი თ რ ი ს მოწყალეობის გადახდა

ა. რაოდენობა:

ფ ი თ რ ი ს მოწყალეობასთან დაკავშირებით

გადმოცემულ ჰადისებში საუბარია იმაზე, რომ წმინდა შუამავლის დროს პიროვნებები, რომლებიც თავიანთი ქონებრივი სიმდიდრიდან გამომდინარე ითვლებოდნენ ფიტორის მოწყალეობის გადამხდელებად, ქერით, ხორბლის მარცვლით, ქიშმიშით, ფინიკით, ხურმითა და სხვა იმ სურსათით იხდიდნენ, რომლებიც იმ პერიოდში საარსებო სურსათად ითვლებოდა.

თუკი კარგად დავაკვირდებით წმინდა შუამავლის პერიოდის პრაქტიკას და გავითვალისწინებთ ფიტორის მოწყალეობის მნიშვნელობას და მიზანს, დღესდღეობით ფიტორის მოწყალეობის აღნიშნული სურსათის მიხედვით გაცემა, შეიძლება ითქვას, არასწორი იქნება. გადმოცემის თანახმად, იმ პერიოდში აღნიშნული სურსათი საზოგადოების მთავარ მოთხოვნილებას წარმოადგენდა და ის რაოდენობაც საკმარისი იყო. ფიტორის მოწყალეობით ერთმა ღარიბმა ერთი დღის განმავლობაში იმ პერიოდის საარსებო მინიმუმის მიხედვით უნდა გამოიკვებოს

და თავი უნდა იგრძნოს აღნიშნული მუსლიმი საზოგადოების წევრად, დღევანდელი ისლამის სწავლულები ფიტორის მოწყალეობის რაოდენობის დასადგენად ორი მოსაზრებიდან ყურადღებას ერთ რომელიმეს უნდა აქცევდნენ.

1. ჰადისებში მოცემული სურსათის საფასური სხვადასხვა ხარისხების მიხედვით უნდა დადგინდეს ფასის საშუალო რაოდენობით.

2. ფიტორის მოწყალეობის რაოდენობა უნდა განისაზღვროს ერთი პიროვნების დღის განმავლობაში ნორმალური კვებით უზრუნველყოფის რაოდენობა.

ეს რაოდენობა არ უნდა განისაზღვროს აღნიშნული სურსათის ყველაზე დაბალი ფასის მიხედვით. თუკი ასე მოხდება, ფიტორის მოწყალეობა არათუ იმ

ღარიბის ცხოვრების პირობებიდან გამომდინარე განისაზღვროს, ვისაც ერთი დღის საყოფი სურსათი უნდა მიეცეს, არამედ იმ პიროვნების ცხოვრების მიხედვით უნდა განისაზღვროს, ვინც ფიტორის მოწყალეობას გასცემს, ისე, როგორც წმინდა ყურანში ფიცის გამოსყიდვასთან დაკავშირებით განსაზღვრულია, რომ „...აღლაში თქვენ ფიცის ფუჭსიტყვაობისათვის არ განგსჯით, მაგრამ განგსჯით იმისათვის, რასაც ფიცში აღუთქვამთ. და მისი გამოსასყიდი ათი უპოვრის დაპურებაა საშუალოდ, რითაც საკუთარ ოჯახს კვებავთ“, (სურა „მადე“, აიათი 89). ასეთი ზღვარის დაწესება სამართლიანი და თან საჭიროა.

გადახდის ფორმა

გამომდინარე იქიდან, რომ ფიტორის მოწყალეობა რელიგიური ვალდებულებაა, მისი შესრულების განზრახვა აუცილებელი პირობაა. ისე, როგორც ფიტორის გადანახვის დროს, ასევე მისი მიცემის დროსაც განზრახვა საჭიროა. განზრახვა ასეთია: “უზე-

ნაესი ალლაჰის კმაყოფილებისთვის გავი-
ლებ ფითრის მოწყალებას”. შეიძლება ამის
როგორც გულით, ასევე ენით წარმოთქმაც,
მაგრამ ეს არ არის საჭირო იმ დროს, როდეს-
საც ფითრას ღარიბს ვაძლევთ.

ჰანეფის სწავლების მიხედვით, ფით-
რის მოწყალება შესაძლებელია გადაიხადო
ფულით. ფულის სახით გაცემული ფითრის
მოწყალება ღარიბს უკეთ წაადგება, ეს მის-
თვის უკეთესია, რადგან სასურველ სურ-
სათს შეიძენს.

კიდევ ერთხელ უნდა აღინიშნოს, რომ
ჰადისებში განმარტებული ფითრის მოწყა-
ლების რაოდენობა მინიმალურია. აღნიშ-
ნული სურსათისა და ფულის რაოდენობა
ისლამის ქადაგების პირველი პერიოდის
მატერიალურ შესაძლებლობებსა და კვებ-
ის საშუალებების მიხედვით არის გან-
საზღვრული. ამ საკითხთან დაკავშირებით
წმინდა შუამავლის მონოდება და რჩევები
მიმართულია იქითკენ, რომ ასეთ დღეებში
ღარიბებმა სხვებს აღარ შეხედონ ხელებში,
დანაყრდნენ და სხვებთან ერთად ბაირა-
მის მხიარულებას შეუერთდნენ. ამიტომაც
გავითვალისწინოთ აღნიშნული ფითრის
მოწყალების მიზნები და რაოდენობა, რაც
პასუხიძმებლობის გასაგებად უკეთესი იქ-
ნება.

მაშ ასე, თითოეულმა პიროვნებამ გა-
დახედოს თავის ეკონომიურ შესაძლებლო-
ბას და ცხოვრების პირობებს, ხოლო ამის
შემდეგ გადაუხადოს ღარიბს ერთი დღის
საყოფი სარჩოსთვის საკმარისი ფული
ფითრის მოწყალების სახით. ოჯახის ერთი
თვის განმავლობაში საკვებში დახარჯული
ფული გავყოთ ოცდაათ დღეზე, ხოლო შემ-
დეგ ოჯახის წევრების რაოდენობაზე. მიღე-
ბული ციფრი აჩვენებს ერთ პიროვნებაზე
დახარჯული ერთი დღის სურსათის ხარჯს.

ფითრის მოწყალების გადახდა ერთობ-
ლივად უნდა მოხდეს. არ შეიძლება ფითრის
მოწყალების გადამხდელმა ღარიბისთვის
სესხად გაცემული თანხა ფითრად ჩათვა-
ლოს.

**ვისზე შეიძლება ფითრის მოწყალე-
ბის გაცემა**

ისლამის ფიქიჰის სწავლულების ერ-

თობლივი აზრით, ზექათისა და ფითრის
მოწყალების გადახდის პირობები ერთმანე-
თისგან არ განირჩევა. ამის მიხედვით, ფით-
რის მოწყალება არ მიიცემა იმაზე, ვისზეც
არ გაიცემა ზექათი. სწავლულები თანხმდე-
ბიან იმაზე, რომ არამუსლიმისთვის ზექათის
გაცემა არ შეიძლება. რაც შეეხება ფითრის
მოწყალებას, ებუ იუსუფის ფეთვის თანახ-
მად, ისიც თვლის, რომ არამუსლიმისთვის
ფითრის მიცემა მიუღებელია.

ვისზე არ შეიძლება გაიცეს ფითრის
მოწყალება:

ვინც, რელიგიის მიხედვით, მდიდრად
ითვლება, ცოლისთვის, დედ-მამისთვის, ბე-
ბია-ბაბუისთვის, შვილებისთვის, შვილიშვი-
ლებისთვის და მზრუნველობის ქვეშ მყოფი
ახლობლებისთვის არ შეიძლება ფითრის
მიცემა.

ფითრის მოწყალების დროს უპირატე-
სობა უნდა მიენიჭოს ისეთ ღარიბებს, ვინც
ვერ უზრუნველყოფს ოჯახის შემოსავალ-
გასაღებს, მაგრამ არის საუკეთესო ზნეო-
ბის მატარებელი.

ფითრის მოწყალების გადამხდელს უფ-
ლება აქვს ყველა ფითრა მისცეს ერთ, ან სხ-
ვადსხვა პიროვნებას. ასევე შესაძლებელია
რამდენიმე ადამიანმა ერთ პიროვნებას მის-
ცენ ფითრის მოწყალება.

რაც შეეხება 2014 წლის ფითრის მოწყა-
ლების რაოდენობას საქართველოში ასე-
თია: სრულიად საქართველოს მუსლიმთა
სამმართველოს, სამუფთოს გადანყვეტი-
ლებით ფითრის მოწყალების მინიმალური
რაოდენობა შეადგენს 5 (ხუთ) ლარს. აქვე
ვისარგებლებთ შემთხვევით და თხოვნით
მივმართავთ ყველა მორწმუნეს, რომ ამ მე-
ტად მნიშვნელოვან ღვთისმსახურებისა და
ვალდებულების შესრულებისას ნუ დაუთ-
მობთ ადგილს აღნიშნული თანხის მეტ-ნაკ-
ლებობაზე საუბარს და ამით ნურც ხალხს
შეიყვანთ ეჭვში და ნურც საკუთარ ღვთისმ-
სახურებას მივაყენებთ ზიანს.

უზენაესმა ალლაჰმა მიიღოს ყველა
მუსლიმი მორწმუნის მიერ გაღებული მოწყა-
ლება, ფითრა და ზექათი.

ღვთისმსახურების როლი ისლამში

გაგვაჩინა და გვიბოძა მხედველობა, სმენა და მეტყველება. ალლაჰის წყალობით გაგვაჩნია გონება და სხვა გაჩენილებთან შედარებით პრივილეგირებული ვართ. ამ ყველაფრის შემდეგ ნუთუ არა ვართ ვალდებული, რომ მადლობა გამოვხატოთ ალლაჰის წინაშე და მისი ბრძანებები უნაკლოდ შევასრულოთ? ისლამში ღვთისმსახურება მხოლოდ ერთი წერტილსკენ კი არაა მიმართული, არამედ ის საკმაოდ ვრცელ და ფართო გარემოს მოიცავს. ისლამი სრულყოფილი, სამართლიანი, ბრწყინვალე სარწმუნოებაა, მაგრამ, სამწუხაროდ, ზოგი მას არასწორად იგებს და იცნობს. ისლამი ყოველმხრივ საუკეთესო რწმენაა. ამ რწმენის მიხედვით, ლოცვა, ოჯახზე ზრუნვა, თანამორწმუნეებთან მომღიმარე შეხედვა და სხვა მსგავსი სასიკეთო საქმენი ღვთისმსახურებას ნიშნავს. იყო მუსლიმი, ეს მოითხოვს სისუფთავეს.

ისლამში ღვთისმსახურებას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება. ისლამი არის ერთადერთი გამჩენის — ალლაჰის მიმართ მორჩილება. ალლაჰის მორჩილება გულისხმობს ყოველივე იმის აღიარებას, რასაც წმინდა მუჰამმედ შუამავალი ს.ა.ვ. ამბობდა და იმის შესრულებას, რისკენაც ის მიუწოდებდა ხალხს. ისლამის მიხედვით ღვთისმსახურება მუსლიმის მხოლოდ და მხოლოდ ალლაჰის წინაშე მორჩილებასა და ქედის მოხრას ნიშნავს. ისინი, ვინც ღმერთს უარყოფენ და არ ლოცულობენ, მცდარი გზით მიდიან. მუსლიმი ადამიანი დღეში ხუთი დროის ლოცვისას 40-ჯერ სურა ფათიჰას ჩაკითხვისას გამჩენელი ღმერთის ბრძანებებს იმეორებს. „მხოლოდ შენ წინაშე ვიხრი ქედს, მხოლოდ შენგან ვითხოვ შენვენას და შეწყალებას“. მუსლიმი როგორც სიტყვიერად, ასევე ფიზიკური ქმედებით ალლაჰს სცემს თაყვანს. ღვთისმსახურებით ადამიანი ღმერთს ახსენებს, მატერიალურ გარემოს კი მეორე პლანზე აყენებს. უზენაესი ალლაჰი არის ის, ვინც ჩვენ არაფრისაგან

ისლამი მე-7 საუკუნეში გავრცელდა, იგი ახალგაზრდა რელიგიაა. ისლამი მუჰამედ შუამავალმა ს.ა.ვ. გაავრცელა. იგი დაიბადა 570 წელს და გარდაიცვალა 632 წელს. მუჰამედ ს.ა.ვ. შუამავალი ალლაჰის მიერაა შერჩეული. მას ძალიან ბევრი მოწინააღმდეგე ჰყავდა, პირველყოვლისა, მექელი წარმართების სახელით, რომლებსაც დიდხანს არ სჯეროდათ მისი და ზღაპრებს უწოდებდნენ იმას, რაც მუჰამედს ს.ა.ვ. ზეციურ შთაგონებად ევლინებოდა. **„უეჭველად ალლაჰის წინაშე სარწმუნოება ისლამია“ (სურა ალი იმრანი, აიათი 19), „და ვინც ეძიებს სხვა სარწმუნოებას, გარდა ისლამისა, მისგან არ მიიღება ღმერთის წინაშე იგი სარწმუნოება, და ის იქნება საიქიოში წაგებულითა შორის“ (სურა ალი იმრანი, აიათი 85).**

ჩვენა - დარბაზები

ნუ იზამთ!

ნუ უღალატებთ თქვენზე მობარებულ ამანთს

ნუ შეიქმნებით არსებული მდგომარეობის მომჩივანი

ნუ გააგრძელებთ დაჟინებით ფუჭ ქმედებებს

ნუ გააბამთ მეგობრულ საუბარს უმეცრებთან

ნუ დახარჯავთ ტყუილად ენერგიას

ნუ ალოდინებთ გამიზნულად ადამიანებს

ნუ დაანაგვიანებთ გარემოს

ნუ შეაგინებთ ნუ გალანძღავთ ვინმეს

ნუ იქნება თქვენი მიდრეკილება ბოროტებისკენ

ნუ გაფლანგავთ უმიზეზოდ ქონებას

ნუ გასცემთ თქვენთვის განდობილ საიდუმლოს

ნუ დაკარგავთ და მტკიცედ დაიცავით ღირსება

ნუ იდარდებთ უბრალო რაამებზე შეეცადეთ დილაადრიან გაიღვიძოთ ცხოვრება ისეთი გაითავისეთ, როგორც არის.

არაუშავს ზოგჯერ მოინწყინეთ კიდეც შეეცადეთ შემთხვევით აკეთოთ სიკეთე

დროა სხვის დანაშაულებას ანებოთ თავი

დროს ყველაფრის მფლობელობის მოპოვებისთვის ნუ დაკარგავთ.

ყოველთვის მზად იყავით, რაიმე ისწავლოთ

ადამიანებს თვალეში შეხედეთ და გაუღიმეთ

არა უშავს ზოგჯერ სხვა იყოს მართალი.

ნუ დაივინწყებთ, რომ ყველა შენს ქმედებას არ მოიწონებს, ზოგი აუცილებლად წუნს დაგდებთ.

ხალხზე მსახურება თქვენი ცხოვრების განუყოფელი ნაწილი იყოს.

გაიფართოვეთ სიყვარულის შესაძლებლობა და სიცოცხლე სიყვარულით აღივსეთ.

აუცილებელი ის კი არ არის, რომ 100 მეგობარი გყავდეთ, არამედ მთავარია ცოტა მაგრამ უღალატო მეგობრები გყავდეთ.

სიკვდილი უეჭველად არსებობს, სარჩოში ჰარამს ნუ გაურევ, ნუ დაიძინებ მონანიების გარეშე, ნუ დაგავინწყდება, რომ სიკვდილი აუცილებლად მოვა...

ჩიტი, როდესაც ცოცხალია ჭიანჭველებს ჭამს. როდესაც მოკვდება ჩიტი ჭიანჭველები დაიწყებენ მის ჭამას. დროსთან ერთად ყველაფერი იცვლება. მდგომარეობა შეიძლება ნებისმიერ დროს შეიცვალოს. ცხოვრებაში ნურავის გაუმწარებ სიცოცხლეს და ნუ დაამცირებ. დღეს შეიძლება

ძლიერი ხარ, მაგრამ ხვალ შეიძლება უძლური გახდეს. გაუფრთხილდი, იცოდეს ფასი და იყავი მადლიერი ღვთის ნყალობების გამო.

მე არ მაქვს იმდენი დრო, რომ შევიძულო ყველა ის ვისაც მე არ ვუყვარვარ, ვინაიდან მე დაკავებული ვარ იმათი სიყვარულით ვინც მე მაფასებს.

ამქვეყნიური ქონების მფლობელობის მხრივ შეხედეთ მათ, ვინც თქვენზე უფრო ღარიბია. ნუ დაიკავებთ მხოლოდ თქვენზე უფრო მდიდრებზე თვალს. ეს იქნება საუკეთესო ხედვა იმისთვის, რომ დიადი გამჩენის მიერ ბოძებული ნყალობები მცირედ არ მოგეჩვენოთ.

საქართველო გვერდით

საქართველო ტურისტულ ძეგლებს შორის "მთაწმინდა" ლანსაჟებით

38- იპოვებო 7 განსხვავება

38- საბავშვო ცესტები

39 - ზღაპრები

იპოვეთ სურათებს შორის 7 განსხვავება

სამაგშეო ცესცები

1. რამაზნის მთვარის დღეების რაოდენობა არის თუარა ყოველ წელს სტაბილური?

- ა. დიხ ყოველწელს 30 დღეა
- გ. კი, ყოველთვის 29 დღე
- ბ. ყველა პასუხი სწორია
- დ. არასტაბილურია ხან 29 ხან კიდევ 30 დღეა

2. რომელ დღეებში აკრძალულია მარხვა?

- ა. შაბათ და კვირას
- გ. ყოველი თვის ბოლო დღეებში
- ბ. რამაზნისა და ყურბან ბაირამის დღეებში
- დ. მარხვა ყოველთვის ნებადართულია

3. რომელ მთვარეში და რომელ წელს იწყო ზეგარდმოვლენა წმინდა ყურანის?

- ა. რამაზნის მთვარეში, 610 წელს
- გ. რეზიულ ეველის მთვარეში 622 წელს
- ბ. შევალის მთვარეში 571 წელს
- დ. ყველა თარიღი არასწორია

4. მუსლიმმა ადამიანმა როდის არ უნდა მიიღოს აკრძალული საკვები?

- ა. რამაზნის მთვარეში
- გ. არასოდეს
- ბ. როცა ექიმი აუკრძალავს
- დ. როცა ვინმე ისეთი დაინახავს, რომ შემდეგში გაკიცხავს

5. რამდენი წელია გამოდის რელიგიურ საგანმანათლებლო ჟურნალი „ახალი მთვარე“?

- ა. უკვე 12 წელია
- გ. ჟურნალი „ახალი მთვარე“ 2 წლია გამოდის
- ბ. ჟურნალ „ახალ მთვარეს“ 6 წელი შეუსრულდა.
- დ. ყველა პასუხი მცდარია

6. სად მდებარეობს „უშუდის“ ველი?

- ა. საუდის არაბეთში ჟალაქ მექაში
- გ. ეგვიპტეში, ჟალაქ ალაქსანდიაში
- ბ. საუდის არაბეთში ჟალაქ მედინაში
- გ. ეთიოპიის დედაქალაქ ადის აბებაში

სკოლაში გაცნობისას

„ბავშვის აღზრდა ჯერ კიდევ დედის მუცელში იწყება. გამომდინარე აქედან, შვილის პირველი აღმზრდელიც დედაა“.

დღეისათვის ბავშვები რომელსაც ხელით ვატარებთ, ქალაქის თეთრ ფურცელს ჰგავს. დროთა განმავლობაში ეს ფურცელი ხაზებით შეივსება, ამიტომ თითოეული ხაზი დიდი ყურადღებით უნდა გავავლოთ. ვინაიდან შეცდომის გამოსწორება ძნელი იქნება და თან ის სრულად არ ნაიშლება, თავის კვალს მაინც დატოვებს. ამიტომ უნდა გავითავისოთ, რომ საქმე მეტად სერიოზულია და მას დასაწყისშივე უნდა მივაქციოთ ყურადღება.

უნდა ვასწავლოთ: სიტყვის წარმოთქმა, საუბარი, ადგომა-დაჯდომა, ჭამა-სმა და ა.შ. ამისათვის კი აუცილებელია მათთვის პირველ რიგში ჩვენვე ვიყოთ სანიმუშო ადამიანები და სამაგალითო მშობლები.

ბავშვს პირველად „ლა ილაჰე ილლელლაჰ“ (არარსებობს ღვთაება გარდა ალლაჰისა) უნდა ვასწავლოთ. აგრეთვე შევამცნებინოთ გამჩენი და შევაცვაროთ მისი უკეთილშობილესი შუამავალი. კარგად ჩავუნერგოთ ალლაჰის, შუამავლისა და წმინდა ყურანის წრფელი სიყვარული. ვასწავლოთ სიკეთის კეთება, დედ-მამისადმი პატივისცემა, მეგობრების სიყვარული, ამანათისადმი უღალატობა, ნაკლის დაფარვა, დავრდომილთა წამოყენება და მისაღება. თითოეული მშობელი ვალდებულია შვილის ამ პრინციპით აღზრდისა, რადგან „შვილები ხომ ის ღვთიური ამანათები არიან, რომლებიც მშობლებს სიკეთითა და სილამაზით შესამკობად მიეცათ“.

მთელი წლის განმავლობაში საბავშვო ბაღ „ჩიორა“-ში გზრუნავდით იმისთვის რომ აღსაზრდელები მსგავსი პრინციპით აგველზარდა. მიგვეცა სანიმუშო განათლება და მოგვეზადებინა ცხოვრების ახალი ეტაპისათვის. ჩვენ რათქმაუნდა დინებას ფეხს ვერ ავუწყობთ, ამიტომ კეთილშობილი ალი შემდეგ დარიგებას გვითხოვს: „შვილები აღზარდეთ არა იმ პერიოდისათვის რომელშიც თქვენ ცხოვრობთ, არამედ იმ დროის შესაბამისად, რომელშიც მათ უნდა იცხოვრონ“.

მეტად საპასუხისმგებლო როლი აკისრია აღმზრდელ პედაგოგს აღსაზრდელის მიმართ. მეტი ყურადღება უნდა გამოიჩინოს პედაგოგმა თითოეულის მიმართ, რადგან : „მოსწავლის აღსაზრდელად, მხოლოდ სანოლითა და საკვებით, მისი უზრუნველყოფა საკმარისი არ არის. აუცილებელია მისი სულის სამყაროს და გონების ცოდნით გალამაზება“.

ექვსი წლის განმავლობაში დღემდე, სწორედ ამ ენთუზიაზმით სასიამოვნო დახვედრით, სასურველი პირობებით, თბილი და გულლია დამოკიდებულებით თანამშრომლობს ჩვენი ს/ ბაღი „ჩიორა“. ამ ბაღმა და ბაღში მომუშავე ბრწყინვალე პერსონალმა არაერთი აღსაზრდელი აღუზარდა ჩვენს სამშობლოს. ჩვენ დღეს მათით ამაყები ვართ და ბედნიერები, რომ ისინი სანიმუშო ბავშვები არიან.

მინდა უღრმესი მადლობა გადავუხადო ამ ბაღის არსებობისათვის ყველა იმ პიროვნებას რომლებმაც გვერდში დაგვიდგა და თანადგომა გამოგვიცხადა. ეს ბარი ხომ ალლაჰის წყალობით და მათი დახმარებით არსებობს . განსაკუთრებული მადლობა ჩვენი აღსაზრდელების თითოეულ მშობელს, რადგან მათთან შეთანხმების შედეგად გაიმართა სხვადასხვა საზეიმო ღონისძიებები.

აღსანიშნავია ისიც, რომ ს/ბაღ „ჩიორა“-მ ტრადიცია არ დაარღვია და წელსაც 17 აღსაზრდელს დაულოცა გზა „სკოლისაკენ“. მათ განსაკუთრებით ემშვიდობებიან მათი აღმზრდელი პედაგოგი: ირმა ბოლქვაძე და პედაგოგის თანაშემწე: მზია პაქსაძე იაკობ გოგებაშვილის „დედის დარიგებით“.

1. ၄ 2. ၁ 3. ၁ 4. ၃ 5. ၁ 6. ၁